

Załącznik do Uchwały Nr XXV/161/05

Rady Miasta Grajewo

z dnia 22 lutego 2005 r.

PLAN ROZWOJU LOKALNEGO MIASTA GRAJEWO NA LATA 2005-2006

SPIS TREŚCI:

I. Obszar i czas realizacji	2
II. Aktualna sytuacja społeczno-gospodarcza na obszarze Miasta Grajewo	2
II.1. Położenie, powierzchnia, ludność	2
II.2. Z historii Grajewa	3
II.3. Środowisko przyrodnicze	5
II.4. Turystyka	10
II.5. Zagospodarowanie przestrzenne	10
II.6. Uwarunkowania ochrony środowiska	22
II.7. Gospodarka	28
II.8. Sfera społeczna	30
II.9. Analiza SWOT (słabe i mocne strony, możliwości, zagrożenia).	35
III. Zadania polegające na poprawie sytuacji na obszarze Miasta Grajewo	36
IV. Realizacja zadań i projektów	39
V. Powiązanie projektów z innymi działaniami realizowanymi na terenie miasta	45
VI. Oczekiwane wskaźniki osiągnięć Planu Rozwoju Regionalnego	46
VII. Plan Finansowy na lata 2005-2006	47
VIII. System wdrażania	48
IX. Sposoby monitorowania i oceny	48

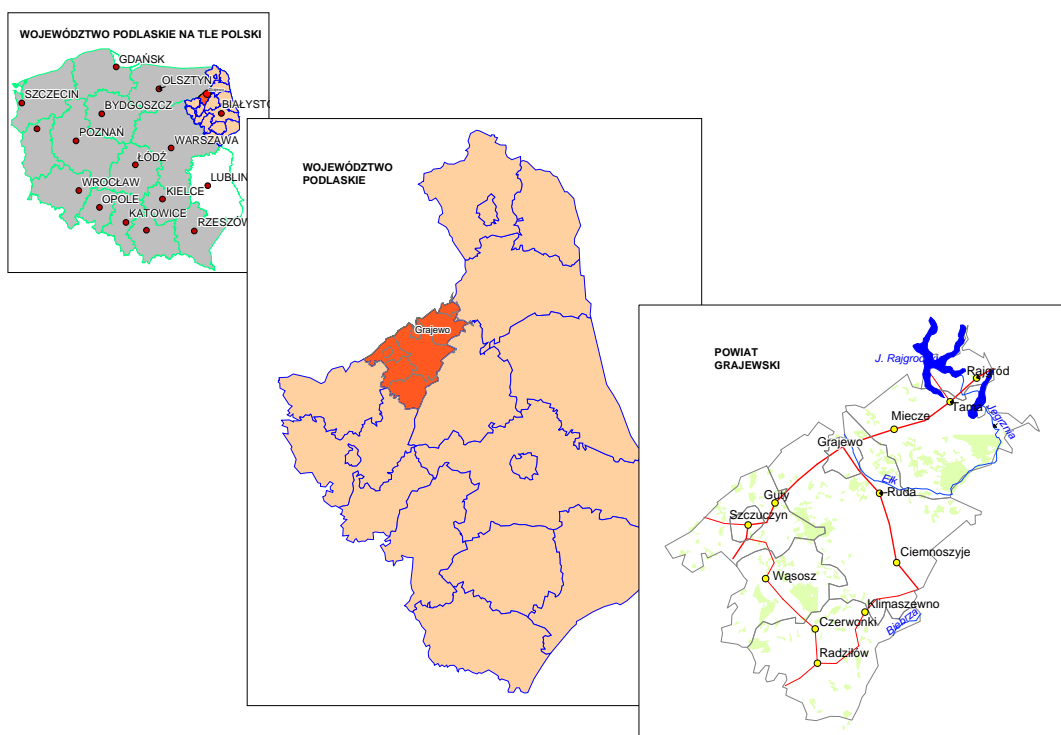
I. Obszar i czas realizacji Planu Rozwoju Lokalnego

Niniejszy Plan Rozwoju Lokalnego realizowany będzie na obszarze Miasta Grajewa w zakresie zagadnień stanowiących przedmiot zadań samorządu. Plan rozwoju lokalnego obejmuje lata 2005 – 2006.

II. Aktualna sytuacja społeczno-gospodarcza na obszarze Miasta Grajewa

II.1. Położenie, powierzchnia, ludność

Miasto Grajewa należy do województwa podlaskiego i wraz z innymi gminami: gminą Grajewa, Szczuczyn, Rajgród, Radziłów oraz Wąsosz tworzy powiat grajewski.



Rysunek 1 Grajewa na tle Polski, województwa podlaskiego i powiatu grajewskiego

Miasto Grajewa zamieszkuje 23 380 osób (dane na koniec roku 2004) co stanowi 1,9% ludności województwa podlaskiego i 45 % ludności powiatu grajewskiego. Gęstość

zaludnienia wynosi 1213 osób/km². Powierzchnia miasta wynosi 19 km², co stanowi 2% powierzchni powiatu grajewskiego i 0,09% powierzchni województwa podlaskiego. W strukturze użytkowania gruntów dominują:

- grunty orne, które zajmują 635 ha i stanowią 33,54% powierzchni gminy
- łąki 350 ha co, stanowi 18,49% powierzchni gminy
- pastwiska 147 ha, co stanowi 7,76% powierzchni gminy
- obszary leśne i grunty zadrzewione zajmują 167 ha co stanowi 8,82% powierzchni (podczas gdy lesistość Polski wynosi 28% powierzchni ogólnej)
- sady 2 ha, co stanowi 0,10% powierzchni gminy
- pozostałe grunty i nieużytki 592 ha, co stanowi 31,27% powierzchni gminy

II.2. Z historii Grajewa

- Dokładnej daty założenia Grajewa nie ustalono. Historycy twierdzą, że między rokiem 1422-1429 na granicy ówczesnego Księstwa Mazowieckiego i Prus powstała wieś Grejwy, nazwana tak od znajdującego się nieopodal jeziora. W drugiej połowie XV w właścicielem wsi został Jan z Białowieży, kuchmistrz księcia mazowieckiego Kazimierza. Nazywano go panem na Grejwach lub Grajewach więc przybrał nazwisko Grajewski i stał się protoplastą licznej i możnej rodziny Grajewskich. Dlatego też za datę założenia Grajewa uznano rok 1472, a za założyciela Jana z Białowieży Grajewskiego.
- Największym atutem miasta w tym okresie było położenie geograficzne. Tu właśnie krzyżowały się dwa szlaki komunikacyjne z Mazowsza na Litwę i z Podlasia do Prus. Przy skrzyżowaniu tych szlaków w XVI wieku powstało najstarsze centrum miasta – rynek handlowy.
- W 1540 roku Zygmunt Stary nadał wsi Grajewo prawa miejskie, a w 1695r Jan III Sobieski nadał miastu prawo odbywania cotygodniowych targów. Trzy lata później następny władca Polski – August II nadał przywilej odbywania jarmarków.
- Mimo korzystnego położenia miasto nie rozwinęło się, zaczęły bowiem pojawiać się pierwsze oznaki kryzysu miast w Polsce. Rozwój pobliskiego Szczuczyna, zniszczenia wojenne m.in. w okresie potopu szwedzkiego spowodowały, że Grajewo stało się małą

osadą na ziemi łomżyńskiej. Mimo, że zapisało piękną kartę w powstaniach narodowych (w okolicach miały miejsce walki m.in. z okresu powstania kościuszkowskiego i styczniowego) miasto powoli upadało. W 1870 roku odebrano mu prawa miejskie z powodu udziału mieszkańców w powstaniu styczniowym (był to okres kiedy miasto z powodu pogranicza prusko-rosyjskiego zaczęło ożywiać się gospodarczo).

- Wiek XVIII również nie przyczynił się do rozwoju Grajewa. Według rejestru sporządzonego w 1777 roku liczyło zaledwie 43 domy oraz 258 mieszkańców. W 20 lat później, zapewne po pożarze lub innym kataklizmie, miasto liczyło tylko 23 domy i 218 mieszkańców. Było to wówczas najmniejsze miasteczko w powiecie, ożywiające się jedynie w dni targowe i tym się różniące od wsi, że tu rozwijał się handel.
- Największy rozkwit miasta nastąpił w drugiej połowie XIX wieku po wybudowaniu szosy Petersburg – Warszawa (około 1820r) oraz kolei żelaznej Brześć – Królewiec w 1873r. W tym czasie powstawały nowe domy wzdłuż ulic leżących przy szlakach komunikacyjnych. Powstało wiele zakładów przemysłowych: fabryka mydła i świec, huta szkła zlikwidowana w 1927r, fabryka pasów transmisyjnych, która później została przekształcona w fabrykę taśm gumowych, wytwórnia win, kilka młynów.
- Do dnia dzisiejszego zachował się tradycyjny układ ulic, ale z dawnych budowli pozostało niewiele. Pozostał kościół z 1882r z klasyczną dzwonnica z XIX w, kaplica rodziny Wilczewskich z 1839r na cmentarzu oraz kilka domów murowanych. W okresie międzywojennym Grajewo było siedzibą władz powiatu szczuczyńskiego.
- W latach II wojny światowej, w nocy z 6 na 7 września 1939 roku, miasto zostało zajęte przez Niemców, a po 21 września tego roku znalazło się pod okupacją radziecką. Po 22.VI.1941 roku znów Grajewo okupowali Niemcy. W czasie wojny zginęło ponad 5000 jego mieszkańców, a miasto uległo zniszczeniu w ponad 28%. W okresie okupacji aktywnie działał ruch oporu. W ramach planu "BURZA" utworzono 9 Konspiracyjny Pułk Strzelców Konnych Armii Krajowej, który 8 września 1944 roku stoczył największą w naszym regionie bitwę partyzancką na Czerwonym Bagnie z oddziałami niemieckimi. Grajewo zostało wyzwolone 23 stycznia 1945 roku przez armię radziecką. Okupacja hitlerowska przyniosła miastu wielkie zniszczenia i ofiary w ludności. W lasach wokół Grajewa znajdują się miejsca masowych straceń (Kosówka,

Bogusze, Prostki). W Boguszach znajdował się obóz jeńców wojennych francuskich, włoskich i radzieckich

II.3. Środowisko przyrodnicze

II.3.1. Rzeźba terenu i geologia

Grajewo, pod względem fizyczno-geograficznym (struktura i rzeźba kontynentu) wchodzi w skład prowincji Niż Wschodniobałtycko – Białoruski, na pograniczu podprowincji Wysoczyzny Podlaskiej i Pojezierza Wschodniobałtyckiego.

Makroregion – Nizina Północnopolaska, przy granicy z Pojezierzem Mazurskim. W obrębie Niziny Północnopolaskiej wyróżnia się 8 mezoregionów, m.in. Wysoczyznę Kolneńską, w obrębie której leży Grajewo. Wysoczyzna Kolneńska stanowi mezoregion otoczony od wschodu, południa i zachodu dolinami rzecznyymi i równinami akumulacji wodnej; północną jego granicę stanowi granica maksymalnego zasięgu ostatniego zlodowacenia, zwanego bałtyckim.

Nizina Północnopolaska pod względem geomorficznym przedstawia przedłużenie Niziny Północnomazowieckiej, posiada jednak surowszy klimat, należy do innego (północnego) działu geobotanicznego, a strukturalnie do prekambryjskiej platformy wschodnioeuropejskiej. Wysoczyzna Kolneńska ukształtowała się pod wpływem zlodowacenia środkowopolskiego. W północnej części jest ona wyższa, w kulminacjach morenowych dochodzi do wysokości 203m n.p.m., natomiast na południu jest łagodnie pagórkowata. Wysoczyzna jest otoczona dolinami Narwi oraz jej dopływów Biebrzy i Pisy. Formy rzeźby glacialnej są tutaj dość okazałe a piętno krajobrazowi nadały procesy denudacji peryglacyjnej, których efektem są szerokie doliny o łagodnie nachylonych zboczach, mała ilość zagłębień bezodpływowych, brak jezior, wszelkiego rodzaju formy ostańcowe oraz pokrywa zwietrzelinowa na utworach lodowcowych, często o charakterze materiałów pylastych. Od północy do Wysoczyzny Kolneńskiej przylega strefa młodej akumulacji glacialnej związanej ze zlodowaceniem bałtyckim – Pojezierze Ełckie.

Rzeźba terenu została ukształtowana w wyniku działalności lodowca, a następnie erozyjnej działalności wód polodowcowych w czasie zlodowacenia środkowopolskiego i bałtyckiego. W granicach miasta występują jednostki geomorfologiczne: wysoczyzna morenowa falista, wysoczyzna morenowa pagórkowata, kem, równina sandrowa,

obniżenie pojeziorne oraz współczesna dolina rzeki Ełk.

Podczas cofania się lądolodu stadiału północno-mazowieckiego na powierzchni terenu powstało wiele form związanych z topnieniem lodu, takich jak: sandry, moreny czołowe, ozy i kemy. Dominującą moreną czołową tego okresu jest wał Czerwonego Boru. Najmłodsze zlodowacenie północno-polskie (bałtyckie) objęło swym zasięgiem tylko region Grajewa i Rajgrodu, pozostawiając tam wyraźne formy morenowe. Współczesny okres ciepły trwający około 10 tys. lat, zwany holocenem, traktowany jako najmłodsze ogniwo plejstocenu, charakteryzuje się powstaniem osadów rzecznych i jeziornych. W zagłębieniach bezodpływowych i młodych dolinach rzecznych utworzyły się torfy, mułki, namuły i kredy jeziorne.

Miasto położone jest w zasięgu prekambryjskiej platformy wschodnio-europejskiej w jednostce zwanej wzniesieniem mazursko-suwańskim. Podłoże czwartorzędu stanowią utwory mezozoiczne wykształcone w postaci margli i opoki pochodzących z górnej kredy na nich zalegają utwory trzeciorzędowe takie jak oligoceńskie piaski kwarcowo-glaukonitowe z mułkami i łąkami oraz miocene piaski z wkładkami węgla brunatnego, żwiru kwarcowego oraz mułków.

Najstarszymi osadami związanymi ze zlodowaceniem środkowopolskim są plejstocenne gliny zwałowe występujące dużym płatem w południowo-zachodniej części miasta, wzdłuż drogi Grajewo-Łomża. W stropie zalegają piaski gliniaste lub gliny piaszczyste o znacznej miąższości. Z tego też okresu pochodzą utwory akumulacji wodnolodowcowej w postaci piasków drobnych i średnich z domieszką żwirów o miąższości 1,5-4,5m.

Wzgórza moren czołowych budują piaski, żwiry i pospółki o bezładnej strukturze. Zlodowacenie bałtyckie reprezentowane jest przez utwory akumulacji lodowcowej, szczelinowej, wodnolodowcowej i jeziornej. Utwory holocene to drobnoziarniste piaski z domieszką humusu będące osadami aluwialno-deluwialnymi jeziornymi i bagiennymi. W dolinie rzeki Ełk występują torfy oraz mułki jeziorne.

II.3.2. Gleby

Gleby wykształciły się z utworów czwartorzędowych tj. plejstocennych glin zwałowych i piasków lodowcowych, piasków i żwirów wodnolodowcowych, oraz holocennych namułów i torfów rzecznych lub pojeziornych.

W części północnej i zachodniej miasta występują gleby brunatne i bielcowe

wyszczałcone z glin lekkich lub średnich, czasem pylaste. Pod względem przydatności rolniczej są to kompleksy pszenne dobre i pszenne żytnie z niewielkimi grupami gleb pszennych wadliwych i zbożowo-pastewnych mocnych. Zaliczają się do IIIa –IIIB klas bonitacyjnych.

Na południe od nich znajdują się gleby żytnio-ziemniaczane klasyfikowane do IVa – IVb klas bonitacyjnych. W dolinie rzeki Ełk zalegają gleby murszowe i czarne ziemie w V i IV klasie użytków zielonych.

II.3.3. Klimat

- Miasto Grajewo położone jest w jednej z najzimniejszych dzielnic w kraju (dzielnic mazurskiej). Dni z przymrozkami jest rocznie powyżej 130, najczęściej w styczniu.
- Charakteryzuje się średnią temperaturą powietrza 6,2°, najwyższą w miesiącu lipcu 17,0° a najniższa w styczniu – 9,7°, tak charakterystyczną dla klimatu kontynentalnego wschodniego.
- Okres wegetacyjny jest krótki około 190 dni (rozpoczyna się około 10 kwietnia i kończy się 25 października), początek robót polowych przypada w pierwszej dekadzie kwietnia, a przymrozki wiosenne zdarzają się także w połowie maja.
- Liczba dni ze śniegiem wynosi średnio 100 dni. Zjawiskiem dość częstym w okresie zimy jest zanikanie pokrywy śnieżnej. Częste są późnowiosenne i wczesnojesienne przymrozki.
- Wilgotność względna powietrza jest podwyższona w stosunku do przeciętnej w kraju i w skali rocznej wynosi 82% - maksymalna październik-marzec 90%, najniższa w czerwcu 70%. Średnioroczne zachmurzenie wynosi 6,9° w 11 stopniowej skali, czyli powyżej przeciętnej krajowej – w ciągu roku notuje się około 160 dni pochmurnych. Średnie usłonecznienie wynosi około 4,2 godziny w ciągu doby. Średni roczny opad wynosi 558mm, z czego 372mm przypada na okres wegetacji.

II.3.4. Warunki występowania wód podziemnych

Pod względem warunków hydrologicznych obszar miasta zróżnicowany jest na dwa rejony. Pierwszy rejon to wody gruntowe, tworzące ciągły i swobodny poziom w łatwo przepuszczalnych utworach piaszczysto-żwirowych wysoczyzny i równiny sandrowej. Wody te powiązane są z wodami rzecznyymi. Wysokość zwierciadła wody zależy od opadów atmosferycznych. W dolinie rzeki wody gruntowe występują 1-2 ppt., a

czasem poniżej 1m. We wschodniej i południowej części poziom zwierciadła wody obniża się do 6 – 10m w obrębie sandrów i do 20m w części wysoczyzny. W południowej części miasta wody zalegają pod warstwą trudno przepuszczalnych utworów gliniastych. Zwierciadło wody występuje poniżej 4m.

Rzeka Ełk

Rzeka Ełk jest prawobrzeżnym dopływem Biebrzy. Długość całkowita rzeki wynosi 113,6 km, w tym 86,0 km znajduje się w granicach województwa warmińsko-mazurskiego. Pozostała część leży na terenie województwa podlaskiego. Powierzchnia zlewni wynosi 1524,5 km². Rzeka wypływa koło miejscowości Siedliska około 12 km na południe od Gołdapi i płynie w kierunku południowym. Dolny odcinek rzeki przebiega przez obszary bagien w Kotlinie Biebrzańskiej.

Główne dopływy rzeki Ełk to: Mazurka, Połomska Młynówka, Gawlik, Karmelówka, Różanica, Kanał Kuwasy, Binduga.

Zlewnia ukształtowana została przez zlodowacenie bałtyckie, w większości zbudowana jest z glin zwałowych z fragmentami piasków i żwirów. Koryto rzeczne ma zróżnicowany przebieg, w środkowym biegu jest uregulowane, na pozostałych odcinkach posiada meandry świadczące o jej nizinnym charakterze.

Najwyższy stan wód występuje w okresie listopad-luty, najniższy w miesiącach letnich.

Do 1996 roku wody rzeki Ełk były zaliczane do najbardziej zanieczyszczonych dopływów rzeki Biebrzy. W roku 1995-96 jakość wód nie mieściła się w klasyfikacji dopuszczalnej dla wód powierzchniowych z powodu dużego stężenia związków fosforu i azotu azotynowego. Od 1997 roku zauważono poprawę jakości wód rzeki Ełk i zaliczono je do III klasy czystości.

Główne źródła zanieczyszczenia rzeki Ełk w mieście Grajewo

- mechaniczno-biologiczna oczyszczalnia ścieków (osad czynny) Spółdzielni Mleczarskiej „MLEKPOL” o przepustowości 1760m³/dobę
- mechaniczno-biologiczna oczyszczalnia ścieków (kontener KOS-2) Produkcyjno-Usługowej Spółdzielni Pracy „ZAKREM” o przepustowości 14,2m³/dobę
- mechaniczno-biologiczna oczyszczalnia ścieków (osad, złoża o stawy biologiczne, PIX) Zakładu Wodociągów i Kanalizacji o przepustowości 3100 m³/dobę
- mechaniczno-biologiczna oczyszczalnia wód deszczowo-przemysłowych Zakładów Płyt Wiórowych S.A. o przepustowości 232m³/dobę

Jeziora i stawy.

W północnej części Grajewa, w dolinie rzeki Ełk znajduje się Jezioro Grajwo zwane też Brajmura. W przeszłości jezioro miało bezpośredni kontakt z korytem rzeki Ełk. W wyniku robót regulacyjnych przebieg trasy rzeki w rejonie jeziora Grajwa został zmieniony co spowodowało, że jezioro zostało odizolowane od rzeki. Jedyny obecny kontakt jeziora z rzeką następuje przy wysokich stanach wody w rzece. Zasilanie jeziora następuje wodami gruntowymi z wysokiego zbocza doliny oraz rowem otwartym doprowadzającym wody z terenów przyległych do zabudowy miejskiej. Odpływ z jeziora następuje kanałem otwartym.

Obniżenie poziomu wód w rzece, odgródzenie jeziora od rzeki spowodowały degradację jeziora. Przejawia się to w zmniejszeniu powierzchni lustra wody oraz intensywnym rozwoju roślinności (makrofitów). Ma to również wpływ na zmianę składu gatunkowego i liczebności fauny zasiedlającej jezioro. Jezioro jest w stanie zarastania i zaniku. Brzeg jeziora jest trudnodostępny poprzez zarośla trzcinowe i szuwarowe.

Duże znaczenie dla miasta ma położone w odległości ok. 2 km od miasta jezioro Toczyłowo. Jezioro to należy do jezior o średniej wielkości – powierzchnia całkowita wynosi 101,8ha i małej głębokości (maksymalna głębokość 9,9m). Objętość masy jeziora – 4 864,3 tys. m³. Zlewnia całkowita obejmuje powierzchnię 56,3 km². Dawniej było to jezioro przepływowe rzeki Legi (Jegrzni), obecnie woda z jeziora odprowadzana jest starym wypływem rzeki Ełk. Na północno-zachodnim brzegu jeziora występują lasy, na południowym brzegu na skarpie położona jest wieś Toczyłowo. Pozostała część jeziora graniczy z pastwiskami i łąkami. Ze względu na warunki naturalne jezioro Toczyłowo jest zbiornikiem podatnym na degradację. W skali trzystopniowej, kwalifikuje się do III kategorii podatności na degradację. Sumaryczna ocena jakości wód jeziora, obejmująca parametry fizykochemiczne i biologiczne, kwalifikuje jezioro do III klasy czystości. Latem w warstwie przydennej występuje deficyt tlenowy. Zawartość związków fosforu w jeziorze jest wysoka, wpływa to bezpośrednio na eutrofizację jeziora. Mineralne związki azotowe występują w postaci amoniaku, azotanów i w małych ilościach azotynów - jako formy przejściowej. Niewielka przezroczystość wody, wysoka zawartość suchej masy sestonu, znaczne stężenie biogennych związków fosforu i deficyt tlenowy wskazują na podwyższoną trofę jeziora. Jakość sanitarna wód jeziora jest bardzo dobra. Zarówno w okresie wiosennym jak i letnim pod powierzchnią i w warstwie przydennej wartość miana coli charakterystyczna jest dla I klasy czystości. Na przestrzeni ostatnich lat nie zaobserwowano pogorszenia się jakości wód jeziora.

II.4. Turystyka

Okolice Grajewa dzięki walorom środowiska przyrodniczego i kulturowego są obszarem atrakcyjnym turystycznie. Turystyka ma szansę stać się dosyć istotną gałęzią gospodarki miasta. Grajewo może pełnić rolę bazy wypadowo-zaopatrzeniowej. Warunkami rozwoju są jednak nakłady na ochronę środowiska przyrodniczego i dziedzictwa kulturowego, budowę i modernizację bazy turystycznej oraz infrastruktury technicznej.

Najcenniejsze, podlegające ochronie obiekty w Grajewie to:

- Kształt przestrzenny rynku i ulic wylotowych pochodzący z przełomu XVIII i XIX wieku.
- Zespół kościoła parafialnego p.w. Trójcy Przenajświętszej:
 - kościół murowany 1878-92
 - dzwonnica murowana ok. 1843
 - plebania murowana lata 20. XX wieku.
- Kaplica grobowa rodziny Wilczewskich, murowana w 1839r.
- Brama cmentarna murowana, koniec XIX w.
- Zespół dworca kolejowego: dworzec murowany, koniec XIX w.
- Murowana wieża ciśnień z przełomu XIX i XX wieku.
- Cmentarz rzymsko-katolicki z początku XIX wieku.
- Klub kantyna „Hades”

Baza noclegowa w mieście nie jest dostatecznie rozwinięta. Daje się zauważyć brak większych obiektów noclegowych typu hotel, motel, schronisko. Sytuacja ta jest częściowo niwelowana przez rosnącą liczbę kwater prywatnych.

II.5. Zagospodarowanie przestrzenne

II.5.1. Sieć drogowa

Układ drogowy Miasta Grajewo charakteryzuje się brakiem obwodowych połączeń międzydzielnicowych odciażających trasy śródmiejskie i brakiem tras do obsługi ruchu zewnętrznego i międzydzielnicowego. Nadmierne natężenie ruchu występuje na drogach

lokalnych.

Połączenia autobusowe z miastami takimi jak Ełk, Łomża, Warszawa, Suwałki i Olecko są dobrze obsługiwane. Położenie gminy między dwoma węzłami komunikacji publicznej zapewnia jej skomunikowanie z wieloma regionami Polski.

Sieć drogową na terenie Grajewa tworzą ogólnodostępne drogi publiczne, które ze względu na funkcje jaką pełnią dzieli się na następujące kategorie: krajowe, wojewódzkie, powiatowe i gminne. Drogami krajowymi na terenie miasta są:

- Nr 61 Warszawa – Suwałki,
- Nr 65 Białystok – Ełk.

Długość dróg na terenie Miasta Grajewa:

- drogi krajowe - 7,3 km
- drogi powiatowe - 5,7 km
- drogi miejskie - 35,0 km
- łączna długość dróg - 48,0 km

Układ sieci drogowej Grajewa stanowi wystarczająco dogodny system dla mieszkańców. Problemem natomiast staje się niedostateczny stan nawierzchni wielu spośród istniejących dróg oraz ich niektóre parametry techniczne, nie odpowiadające wymagom zwiększającego się natężenia ruchu oraz bezpieczeństwa.

Przez Grajewo przebiega zelektryfikowana linia kolejowa Ełk – Białystok z dworcem kolejowym oraz stacją przeładunkową. Rola PKP jest ograniczona z powodu niewielu połączeń i ubogiej sieci linii kolejowych w województwie podlaskim.

II.5.2. Sieć wodociągowa i kanalizacyjna w Grajewie wraz ze stacją wodociagową i komunalną oczyszczalnią ścieków zarządzane są przez Zakład Wodociągów i Kanalizacji w Grajewie – miejski zakład budżetowy.

Sieć wodociągowa

Zaopatrzenie w wodę pitną oparte jest na sieci wodociągowej, pobierającej wodę z ujęcia zasilanego przez 8 studni głębinowych. Studnie te znajdują się w północnej części miasta na terenie stacji wodociągowej (lub w jej pobliżu) przy ul. Sienkiewicza. Woda pobierana jest z III poziomu wodonośnego. Stacja działa w oparciu o ok. 30-letnią,

przestarzałą technologię, która przy obecnym stanie technicznym i przy wciąż zwiększającej się ilości przyłączy wodociągowych, zagraża niedotrzymaniem norm czystości uzdatnianej wody. Stacja wodociągowa wymaga przebudowy, a technologia uzdatniania modernizacji.

Sieć wodociągowa Grajewa pokrywa prawie całe miasto (osiedle Przekopka, część Os. M. Konopnickiej i ulic peryferyjnych nie są zaopatrywane w wodę z sieci miejskiej).

Sieć wodociągowa składa się z: magistrali – 5,5km, sieci rozdzielczej – 36,7km, sieci przyłączeniowej – 24,5km, łącznie – 66,7 km. Szacunkowy odsetek gospodarstw domowych podłączonych do wodociągu - ok. 95%.

Sieć kanalizacji sanitarnej

Sieć kanalizacji sanitarnej składa się z sieci: rozdzielczej – 37,2 km, sieci przyłączeniowej – 11,3 km, łącznie – 48,5 km.

Szacunkowy odsetek gospodarstw domowych podłączonych do kan. sanitarnej – ok. 82%.

W 2004 roku została zakończona przebudowa komunalnej oczyszczalni ścieków. Inwestycja polegała na modernizacji technologii oczyszczania, dzięki czemu zostały znacznie obniżone ładunki zrzucane do wód powierzchniowych.

Parametry oczyszczalni: technologia oczyszczania ścieków: mechaniczno-biologiczna, przepustowość rzeczywista [m^3/d] - 3100, przepustowość maksymalna [m^3/d] - 6200

II.5.3. Energetyka

Zaopatrzenie w energię elektryczną miasta Grajewa opiera się na systemie sieci 110 kV. Rozprowadzenie energii elektrycznej do poszczególnych odbiorców odbywa się poprzez system sieci SN 15 kV napowietrznej lub kablowej.

II.5.4. Ciepłownictwo

W skład źródła ciepła zasilającego miasto w energię cieplną wchodzi 5 kotłów opalanych miałem węglowym:

- kocioł nr 1 – WR – 10 zamontowany w 1984r.

- kocioł nr 2 – WR – 10 zamontowany w 1986r.
- kocioł nr 3 – WR – 5 zamontowany w 1978r.
- kocioł nr 4 – WR – 5 zamontowany w 1978 r.
- kocioł nr 5 – WR – 5 zamontowany w 1978r.

Obiekt przystosowany jest do docelowej modernizacji polegającej na wymianie dwóch kotłów na kotły na biomasę. W pierwszym etapie wymieniony zostanie jeden kocioł. W procesie użytkowania i eksploatacji kotły i urządzenia towarzyszące są systematycznie remontowane i modernizowane.

Eksploatowane sieci ciepłne można podzielić ze względu na technologię w jakiej są wykonane na dwa rodzaje:

- sieci kanałowe ułożone w technologii tradycyjnej zrealizowane do roku 1991
- sieci w technologii preizolowanej wykonane od roku 1992

Całkowita sieć ciepłociągu wynosi 16 654 mb z czego 28%, czyli 4 663 mb stanowi sieć preizolowana, natomiast 11 990 mb sieć wykonana w technologii tradycyjnej kanałowej. Część sieci magistralnej jest wykonana jako sieć nadziemna – L= 2x330 mb. Sieć ciepłownicza miasta Grajewa została w znakomitej większości wybudowana przed rokiem 1992 i w związku z tym jest to sieć kanałowa. Archaiczna technologia i niedbały sposób wykonania sprawiają że jest to w dużej obecnie części sieć skorodowana. Jest to przyczyną większości awarii występujących w sieciach i przyłączach oraz znacznych ubytków nośnika ciepła. Ciepłociąg kanałowy jest dużo gorzej izolowany niż wykonany w technologii preizolowanej, co w znacznym stopniu zwiększa ilość strat ciepła podczas przesyłu. Część sieci magistralnej jest wykonana jako sieć nadziemna. Na tej części ciepłociągu występują największe straty ciepła. W chwili obecnej w systemie grzewczym Grajewa spalany jest miał węglowy. Jest to paliwo krajowe, a mimo to jego cena (analizowana w dłuższym okresie czasu) systematycznie rośnie. Rosną też koszty eksploatacji urządzeń ochrony środowiska koniecznych w ciągach technologicznych spalania mialu węglowego, ze względu na duże zawartości w tym paliwie związków groźnych dla środowiska. Przekłada się to na ceny dostawy energii i tak już wysokie, i społecznie nieakceptowalne. Obowiązuje także Dyrektywa UE Nr.2001/77/EC z 2001 roku uznająca, że celem Wspólnoty jest osiągnięcie w roku 2010 udziału 12% energii brutto i 22,1% energii elektrycznej pochodzącej ze źródeł odnawialnych. Miasto Grajewa ze względów finansowych nie jest w stanie samodzielnie rozwiązać powyższych problemów związanych z funkcjonowaniem swojego systemu ciepłowniczego, chociaż

Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej podejmuje zdecydowane kroki w kierunku modernizacji ciągów przesyłania energii (wymiana na rury preizolowane) i dywersyfikacji rodzajów stosowanego paliwa (biopaliwa ze źródeł odnawialnych).

II.5.5. Gospodarka odpadami

Odpady komunalne

Rodzaj, ilość i źródła powstawania odpadów

Zgodnie z treścią art. 3 ustawy o odpadach, **odpady komunalne** są to odpady powstające w gospodarstwach domowych, a także odpady niezawierające odpadów niebezpiecznych pochodzące od innych wytwórców odpadów, które ze względu na swój charakter lub skład są podobne do odpadów powstających w gospodarstwach domowych.

Tak więc odpady komunalne powstają w:

- gospodarstwach domowych.
- obiektach infrastruktury takich jak: handel, usługi, szkolnictwo, obiekty turystyczne, obiekty działalności gospodarczej i wytwórczej.

Bilans odpadów komunalnych

Z uwagi na fakt, że w Polsce nie jest prowadzona ewidencja wytwarzanych odpadów komunalnych został ustalony bilans odpadów powstających w sektorze komunalnym w oparciu o dane wskaźnikowe zawarte w Wojewódzkim Planie Gospodarki Odpadami (WPGO).

Wskaźniki charakterystyki ilościowej odpadów komunalnych są wprost proporcjonalne do liczby mieszkańców i zależą od miejsca zamieszkania (wieś, miasto). Zgodnie z wskaźnikami charakterystyki ilościowej odpadów komunalnych zapisanymi w wojewódzkim planie gospodarki odpadami komunalnymi oraz krajowym planie gospodarki odpadami ilość odpadów komunalnych powstałych na terenie miasta w 2002 roku należy określić mnożąc ilość mieszkańców zabudowy miejskiej przez 424 kg/M/r. Otrzymane wyniki przedstawia poniższa tabela:

<i>Źródła powstawania odpadów</i>	<i>Ilość [Mg]</i>
-----------------------------------	-------------------

<i>Źródła powstawania odpadów</i>	<i>Ilość [Mg]</i>
1. Odpady z gospodarstw domowych	5243,84
2. Odpady z obiektów infrastruktury	2575,1
3. Odpady wielkogabarytowe	468,2
4. Odpady z budowy, remontów i demontażu budynków	936,4
5. Odpady z ogrodów i parków	280,92
6. Odpady z czyszczenia ulic i parków	351,15
7. Odpady niebezpieczne w grupie odpadów komunalnych	70,23
Łącznie	9925,84

Tabela 1. Bilans odpadów komunalnych powstałych na terenie miasta Grajewo w 2002 roku według WPGO.

Składowanie jest podstawowym systemem unieszkodliwiania odpadów w Grajewie. Tak więc praktycznie 100% odpadów jakie zostały wytworzone na terenie miasta powinna być zdeponowana na składowisku. Według danych Urzędu Miasta Grajewo w 2002 r. unieszkodliwiono poprzez składowanie 5400 Mg odpadów zmieszanych.

	<i>Miasto Grajewo</i>
Ilość odpadów wytwarzanych (szacunkowo w/g WPGO)	9925,84 Mg
Ilość odpadów składowanych (w/g danych Urzędu Miasta Grajewo)	5400 MG
% masy odpadów unieszkodliwionych do wytworzonych	54,30%

Tabela 2. Porównanie ilości odpadów gromadzonych na terenie miasta i szacunkowej ilości odpadów wytwarzanych.

Tak więc jedynie 54,3% odpadów komunalnych powstałych na terenie miasta Grajewo zostało zagospodarowanych w sposób zapewniających ochronę środowiska. Porównując powyższe dane do wartości uzyskanych drogą wskaźników charakterystyki ilościowej odpadów komunalnych okazuje się, że różnica 4500 ton odpadów spowodowana jest przez:

- zawyżoną wartość wskaźników charakterystyki ilościowej odpadów komunalnych dla obszaru Podlasia

- brakiem wiarygodnych danych od administratora składowiska (ze względu na brak wagi samochodowej na składowisku)
- spalaniem odpadów w piecach
- niekontrolowanym pozbywaniu się odpadów

Gromadzenie i unieszkodliwianie odpadów komunalnych

Prowadzenie racjonalnej gospodarki odpadami należy do zadań własnych gmin.

W Grajewie na osiedlach zabudowy wielorodzinnej zbudowane są śmietniki, wyposażone w pojemniki, które opróżnia się codziennie. Na terenie miasta rozstawionych jest ok. 120 sztuk ww. Pojemników. Prywatne posesje wyposażone są w pojemniki bądź śmietniki pobudowane we własnym zakresie – wywóz odpadów następuje poprzez zgłoszenie firmie wywozowej lub własnym transportem na składowisko w Koszarówce.

Transportem odpadów zmieszanych na składowisko w Koszarówce zajmują się:

- Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych Sp. z o.o. w Grajewie
- PHU MILENIUM Usługi Komunalne w Grajewie

W latach 2002 - 2004 na terenie miasta Grajewo wystawione zostały na osiedlach zestawy pojemników do segregacji odpadów. W zestawie znajdują się 3 pojemniki - na szkło, na makulaturę oraz na tworzywa sztuczne. Opróżnianiem pojemników zajmuje się na zlecenie Urzędu Miasta Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych Sp. z o.o. w Grajewie, które prowadzi wtórną segregację odpadów i uzyskane z nich surowce wtórne przekazuje do recyklingu. Usługa ta wykonywana jest od 2003 roku.

Składowisko odpadów komunalnych zlokalizowane jest na terenach Gminy Wiejskiej Grajewo. Zgodnie z porozumieniem z 1994 roku Gmina Grajewo przekazała teren składowiska Urzędowi Miasta Grajewo. Właścicielem obiektu jest Miasto Grajewo. Administratorem składowiska jest Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych Sp. z o.o. w Grajewie. Składowisko ze względu na niemożność zachowania norm ochrony środowiska decyzją Starosty Powiatu Grajewskiego ma być zrekultywowane i zamknięte w 2007 roku. Dalsze eksploataowanie składowiska wymaga jego modernizacji i rozbudowy celem dostosowania do przepisów ochrony środowiska i stworzenia nowej powierzchni składowania odpadów.

Dane eksploatacyjne:

- powierzchnia całkowita 9,7 ha ; składowaniem objęte 2,4 ha

- objętość 304.500 m³
- % wypełnienia – 85%

Podmioty gospodarcze prowadzące działalność w zakresie zbierania, odzysku, transportu i unieszkodliwiania odpadów na terenie Grajewa.

<i>Podmiot</i>	<i>Siedziba</i>	<i>Rodzaj działalności</i>	<i>Obszar działalności</i>
Zakład Produkcyjny „Koala” s.c. Jarosław Pęczak & Grzegorz Żabiński	Grajewo	transport i odzysk	Grajewo
EKO -DOM Przesiębiorstwo Usług Budownictwa i Ochrony Środowiska Sp. z o.o.	Grajewo	zbieranie i transport	zbieranie - gm. Grajewo, transport - woj. podlaskie i warmińsko-mazurskie
PHU „Millenium” Usługi Komunalne	Grajewo	transport i unieszkodliwianie	powiat grajewski
PPHUT „SAM-POL” s.c.	Grajewo	transport i unieszkodliwianie	powiat grajewski
Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych sp. z o.o.	Grajewo	zbieranie i transport	zbieranie - Grajewo, transport - cały kraj

Tabela 3. Podmioty gospodarcze prowadzące działalność w zakresie zbierania, odzysku, transportu i unieszkodliwiania odpadów na terenie Grajewa.

Wraki samochodowe

Rozwój motoryzacji powoduje niekorzystne skutki środowiskowe. Jednym z poważniejszych problemów jest w tym zakresie zagadnienie unieszkodliwiania i zagospodarowania wraków samochodowych i zużytych opon samochodowych. Ilość złomowanych samochodów można oszacować na podstawie liczby samochodów wprowadzonych na rynek w kolejnych latach oraz w oparciu o stworzoną na tej podstawie strukturę wieku używanych w Polsce samochodów. Do analizy wykorzystano także dane o ilości wyrejestrowanych i przekazanych do złomowania samochodów. W latach 2001-2002 liczba ta kształtowała się na poziomie około 115 sztuk rocznie. Przyjmując, że średnia masa samochodu wynosi 940 kg, można obliczyć masę złomu samochodowego powstającego każdego roku w powiecie. Wynosi ona około 108,1 Mg.

Demontażem samochodów w Grajewie zajmuje się P.H.U. „AUTO-ZŁOM” na ul. Magazynowej.

Wraki samochodów zawierają złom stalowy, ale także: zużyte oleje, płyny

chłodnicze, zużyte akumulatory, zużyte opony, szkło i tworzywa sztuczne. Większość tych elementów można odzyskać z odpadów jako surowiec wtórny. Materiały przeznaczone do recyklingu stanowią około 85% masy wraku samochodowego. Należą do nich przede wszystkim:

- złom stalowy
- zużyte opony i guma
- oleje i nieużyte resztki paliwa
- szkło
- płyny hamulcowe i chłodnicze

Materiały nie nadające się do recyklingu stanowią pozostałe około 15% masy całego wraku samochodowego. Można do nich zaliczyć np. pianki poliuretanowe, dla których brak jest odpowiedniej technologii odzysku lub unieszkodliwiania, zanieczyszczona guma, masy tłumiące hałas, niektóre rodzaje tworzyw (np. izolacje kabli elektrycznych).

Opony

W celu eliminacji lub ograniczenia ilości odpadów składowanych na składowisku (lub porzuconych w środowisku) mogą być wykorzystane różnorodne metody i techniki gospodarki tymi odpadami. Z dotychczasowych badań i doświadczeń wynika, że wycofane z eksploatacji opony mogą być wykorzystane poprzez:

- bieżnikowanie,
- zagospodarowanie całych opon,
- wykorzystanie produktów z przeróbki mechanicznej i chemicznej,
- spalanie z wykorzystaniem energii.

Należy jednak podkreślić, że bieżnikowanie opon wydłuża jedynie czas ich eksploatacji, więc po pewnym czasie i tak należy je unieszkodliwić w inny sposób np. jedną z w/w metod (spalenie, przetworzenie na granulát). W kraju istnieją możliwości techniczne do realizacji poszczególnych kierunków odzysku zużytych opon (np. zakłady rozdrabniające gumę i wytwarzające regranulat, cementownie przystosowane do spalania zużytych opon), ale podmioty gospodarcze zajmujące się recyklingiem opon mają duże trudności z pozyskaniem tego odpadu, ze względu na brak systemu zbiórki zużytych opon.

Odpady z sektora gospodarczego

Najwięksi wytwórcy odpadów innych niż niebezpieczne z sektora gospodarczego w roku 2002 na terenie Grajewa to:

<i>L.p.</i>	<i>Nazwa przedsiębiorstwa</i>	<i>Miejscowość</i>	<i>Masa (Mg)</i>
1	Pfleiderer Grajewo S.A.	Grajewo	72794,9
2	Spółdzielnia Mleczarska „Mlekoop” w Grajewie	Grajewo	7997,9
Razem			80792,8

Tabela 4. Najwięksi wytwórcy odpadów innych niż niebezpieczne z sektora gospodarczego w roku 2002 na terenie Grajewa

Odpady z przetwórstwa drewna oraz z produkcji płyt i mebli - jest to największa grupa odpadów powstających w sektorze gospodarczym na terenie Grajewa. Odpady te to przede wszystkim trociny, wióry, ścinki, drewno, płyta wiórowa, i fornir i inne. Odpady z przetwórstwa drewna i produkcji mebli i płyt nie stanowią obecnie istotnego problemu w zakresie gospodarki odpadami bowiem prawie cała ich masa jest poddawana odzyskowi. Istnieją metody oraz instalacje mogące przyjąć pozostałe odpady z tej grupy. Najpowszechniejszą metodą odzysku jest termiczne przekształcanie z odzyskiem energii cieplnej.

Stąd większość odpadów jest ponownie wykorzystywana w zakładach (spalanie) albo przekazywana do wykorzystania następującym firmom :

- MVV POLSKA SP. Z O.O.; Warszawa
- PPHU „NEPTUN”, „MAGMA”, „FOTO-MAX” Dzierzkowice
- TWK Gliwice.

Odpady z przemysłu mleczarskiego - to druga, co do wielkości grupa odpadów powstających w sektorze gospodarczym na terenie miasta. Głównym odpadem powstającym w trakcie przetwórstwa mleka jest w tym przypadku serwatka. Szacuje się, że około 50-60% mleka przetwarzanego w mleczarniach województwa podlaskiego jest przetwarzane w taki sposób, że prowadzi to do powstawania odpadowej serwatki. Jest to odpad ciekły, zawierający białka, kazeinę i cukry proste w tym laktozę. Odpad ten jest wykorzystywany przede wszystkim jako pasza dla zwierząt, natomiast tylko niewielka jego część przetwarzana jest w celu produkcji laktozy lub odzysku kazeiny.

Podmioty z terenu Grajewa, które wytworzyły ponad 90% całkowitej masy odpadów

niebezpiecznych z sektora gospodarczego w roku 2001 (na podstawie SIGOP).

W grupie odpadów z sektora gospodarczego wyróżnić należy grupę odpadów niebezpiecznych.

<i>L.p.</i>	<i>Przedsiębiorstwo</i>	<i>Miejscowość</i>	<i>Masa (Mg)</i>
1	Szpital Ogólny w Grajewie	Grajewo	16,95
2	Pfleiderer Grajewo S.A.	Grajewo	14,58
3	„Zakrem” Produkcyjno-Usługowa Spółdzielnia Pracy w Grajewie.	Grajewo	7,604
Razem			39,134

Tabela 5. *Najwięksi wytwórcy odpadów niebezpiecznych na terenie Grajewa*

Odpady medyczne i weterynaryjne - generowane są przez ośrodki służby zdrowia, weterynaryjne, badawcze, laboratoria i zakłady farmakologiczne. Odpady infekcyjne powstają również w wielu prywatnych gabinetach lekarskich i stomatologicznych, ambulatoriach, instytutach i laboratoriach badawczych i analitycznych, zakładach kosmetycznych. Do tej grupy zalicza się również pozostałości z domowego leczenia (dializy, podawanie insuliny, opatrunki, farmaceutyki itp.).

Na terenie powiatu grajewskiego funkcjonuje 1 publiczny szpital, 14 publicznych i niepublicznych przychodni (ośrodków zdrowia), 4 zakłady opieki zdrowotnej oraz 30 indywidualnych i grupowych praktyk lekarskich.

Skład morfologiczny odpadów medycznych jest bardzo zróżnicowany, brak jest również ujednoliconych metod ich badania. Trudności oznaczania wynikają z przestrzegania wymagań BHP. Średnio, ilościowy skład tych odpadów kształtuje się następująco:

- papiery i karton około 20 %
- materiały opatrunkowe (bandaże i wata) około 40 %
- odpady z tworzyw sztucznych około 20%
- szczątki ludzkie około 10%
- pozostałe odpady około 10 %.

Wyżej podane proporcje przyjmować należy jako orientacyjne. W przypadkach zakładów specjalistycznych, proporcje te mogą wykazywać znaczne niekiedy odchylenia. Dla przykładu na oddziałach urazowych zwiększony jest udział odpadów pooperacyjnych, zawierający większą niż przeciętna ilość szczątków anatomicznych, zakrwawionych, a więc wilgotnych środków opatrunkowych itp., w przeciwieństwie np. do okulistyki czy epidemiologii, gdzie dla odmiany zużywa się znaczne ilości zastrzyków, szkła,

pojemników itp., a materiały opatrunkowe są za to z reguły suche.

Odpady niebezpieczne pochodzenia medycznego i weterynaryjnego podlegają obowiązkowi unieszkodliwiania w procesach termicznych. Wybór spalania jako metody jest radykalnym sposobem niszczenia materiału skażonego i potencjalnie skażonego. Wydaje się, że jako regułę powinno się przyjąć, że wszelkie odpady medyczne i weterynaryjne, które miały potencjalną możliwość kontaktu z płynami ustrojowymi chorego są potencjalnie zakażone i jako takie powinny być unieszkodliwiane metodą termicznego przekształcania. Generalnie spalaniu winno się poddawać te odpady medyczne i weterynaryjne, które ze względu na zagrożenie życia i zdrowia ludzkiego zostały sklasyfikowane jako niebezpieczne oraz te odpady z grupy innych niż niebezpieczne, co do których istnieje uzasadniona obawa, że mogą stać się przyczyną infekcji.

Odpady zawierające azbest. W województwie podlaskim ilość wyrobów zawierających azbest i zabudowanych w obiektach budowlanych szacuje się na nieco ponad 1,1 mln Mg. Pod tym względem województwo podlaskie zajmuje trzecie miejsce w kraju po woj. mazowieckim (ok. 3 mln Mg) i lubelskim (2,2 mln Mg). Następne w kolejności województwa: wielkopolskie i łódzkie posiadają zasoby azbestu wbudowane w obiekty budowlane podobne do woj. podlaskiego - około 1,1 mln Mg.

Na Podlasiu decydujący udział w ogólnym bilansie wyrobów zawierających azbest mają płyty azbestowo-cementowe, powszechnie wykorzystywane w budownictwie mieszkaniowym w latach 60-tych i 70-tych ubiegłego wieku. Część z nich wykorzystywano jako pokrycia dachowe w budownictwie wiejskim oraz stosowana w postaci płaskich płyt elewacyjnych, jako materiały wykończeniowe bloków mieszkalnych .

Lp.	Wyszczególnienie	[tys. Mg]
1.	Płyty azbestowo-cementowe	1 083,1
2.	Rury azbestowo-cementowe	20,1
3.	Razem	1103,2

Tabela 6. Wyroby zawierające azbest zabudowane w obiektach budowlanych w woj. podlaskim wg rodzajów asortymentowych (wg „Program usuwania azbestu”, Rada Ministrów, 2002).

W województwie podlaskim nie ma składowiska, na którym można byłoby składować odpady zawierające azbest. Odpady takie są przewożone na składowisko azbestowych odpadów poprodukcyjnych w Zgierzu (województwo łódzkie), administrowane przez zakład „EURO-BORUTA”. W 2001 roku trafiło tam 53,78 Mg odpadów materiałów budowlanych zawierających azbest.

II.6. Uwarunkowania ochrony środowiska

Zanieczyszczenia powierzchni ziemi.

Odpady stały się jednym z najpoważniejszych zagrożeń dla ludzi i środowiska przyrodniczego, zwłaszcza dla wód powierzchniowych i podziemnych oraz gleb. Dlatego racjonalna gospodarka odpadami i minimalizacja ich wytwarzania stała się w ostatnich latach jednym z najważniejszych aspektów w dziedzinie ochrony środowiska.

Stan gospodarki odpadami komunalnymi na terenie Grajewa jest niezadowalający. Istniejące składowisko komunalne nie spełnia w pełni wymogów ochrony środowiska. Problemem jest również wdrażanie selektywnej zbiórki odpadów w miejscu ich powstawania. Dlatego w celu poprawy gospodarki odpadami komunalnymi na terenie miasta istnieje konieczność podjęcia działań uświadamiających społeczność lokalnej potrzeby ochrony środowiska przed odpadami, celowości selektywnej zbiórki odpadów, a także dążenia do minimalizacji ich wytwarzania i składowania. Ponadto istnieje konieczność udzielania pomocy ze strony funduszy celowych przy modernizacji i rozbudowie składowiska, spełniającego wszelkie wymogi przepisów ochrony środowiska, a także w rozwiązywaniu problemów gospodarki odpadami i pojawiających się coraz częściej konfliktów ekologicznych. Należy usprawnić system selektywnej zbiórki odpadów w miejscu ich powstawania oraz ich recyklingu, a także podejmować działania zmierzające do wdrożenia innych metod unieszkodliwiania (termiczne przekształcanie) i odzysku (kompostowanie).

Na terenie miasta Grajewa według danych Urzędu Miasta Grajewa wywieziono na składowiska odpadów w 2002 roku 5400 Mg odpadów. Wielkość ta to około 55 % odpadów jakie wyprodukowali mieszkańcy miasta według systematyki przyjętej do obliczeń ilości odpadów zawartej w Krajowym Planie Gospodarki Odpadami. Tak więc znaczna część odpadów znalazła się na tzw. „dzikich” wysypiskach lub też została spalona w piecach domowych i na powierzchni ziemi. Niekontrolowane pozbywanie się

odpadów w miejscach do tego nie przeznaczonych powoduje zaśmiecanie krajobrazu, a przede wszystkim wpływa na zagrożenie wód podziemnych skażeniem odciekami powstającymi z niekontrolowanego deponowania odpadów. Wielkość skażenia zależna jest od ilości i rodzaju składowanych odpadów.

Oprócz zanieczyszczania wód powierzchniowych, niekontrolowane składowanie odpadów powoduje:

- emisję do atmosfery lekkich części odpadów w tym szczególnie folii i papierów, które unoszone przez wiatr powodują zaśmiecenie otoczenia wysypisk,
- emisję pyłów, aerozoli oraz gazów.

Lekkie części odpadów oraz pyły i aerozole biologiczne dostają się do atmosfery szczególnie w okresie rozładunku odpadów. Koniecznym staje się więc sporządzenie rejestru dzikich wysypisk i opracowanie strategii ich likwidacji.

W ostatnich latach nasila się niepokojące zjawisko spalania w piecach, a także na wolnym powietrzu (przy okazji palenia ognisk) wszelkiego rodzaju odpadów w tym tych szczególnie groźnych - plastików. Wynika to z różnych przyczyn: źle pojętej oszczędności, beztroski i lekkomyślności lub po prostu z braku wiedzy. Spalanie plastikowych butelek, folii, różnego rodzaju tworzyw sztucznych oraz śmieci niesie ze sobą ogromne zagrożenie dla środowiska naturalnego, a przede wszystkim dla zdrowia ludzi. Spalanie odpadów to ulatnianie się do atmosfery gazów i pyłów w tym dwutlenku węgla i metali ciężkich.

Zanieczyszczenia powietrza

W skali powiatu główne źródła emisji zanieczyszczeń powietrza skoncentrowane są na terenie miasta Grajewa. Najważniejszymi z nich są instalacje technologiczne i kotłownia węglowa PFLEIDERER, Ciepłownia Miejska w Grajewie oraz kotłownia Spółdzielni Mleczarskiej Mlekpól. Są to obiekty o dużym znaczeniu w skali powiatu. Poza nimi na terenie miasta znajdują się mniejsze obiekty takie jak: dwie Wytwórnie Mas Bitumicznych oraz Produkcyjno - Usługowa Spółdzielnia Pracy ZAKREM.

Zakłady te różnią się znacznie wielkością i stopniem oddziaływania na środowisko, a także zakresem stosowanych zabezpieczeń chroniących środowisko. Zakłady PFLEIDERER Grajewo S.A. w Grajewie realizują program ograniczenia emisji zanieczyszczeń do środowiska poprzez zmiany technologii na bardziej przyjazne środowisku i instalowanie urządzeń ochrony atmosfery. Spółdzielnia Mleczarska „MLEKPOL”, Ciepłownia Miejska, Wytwórnie Mas Bitumicznych ograniczyły

oddziaływanie na środowisko poprzez zastosowanie urządzeń odpylających. Kotłownie pozostałych zakładów opalane są węglem kamiennym i nie są wyposażone w urządzenia ochrony atmosfery.

Pozostałymi obiektami o niewielkim wpływie na stan zanieczyszczenia powietrza są głównie zakłady rzemieślnicze (lakiernie, stolarnie, warsztaty samochodowe), niewielkie kotłownie zasilające obiekty publiczne oraz piekarnie i ciastkarnie.

Znaczące źródła emisji zanieczyszczeń do powietrza na terenie Grajewa stanowią również procesy spalania paliw stałych (węgla, koksu i drewna) w indywidualnych paleniskach budynków jednorodzinnych wolnostojących i w zabudowie zagrodowej.

Hałas i wibracje

Hałas i wibracje są w ostatnich latach rosnącym zagrożeniem dla środowiska, zdrowia i życia ludzi. Bardzo często oddziaływanie hałasu i wibracji odbierane jest w sposób subiektywny, co powoduje, że dziedzina ta jest niedostatecznie eksponowana i doceniana przy rozpatrywaniu spraw związanych z ochroną i kształtowaniem środowiska. Zagrożenie hałasem i wibracjami charakteryzuje się mnogością źródeł i powszechnością występowania. Głównymi źródłami hałasu są komunikacja kołowa, szynowa oraz przemysł.

Pomiary hałasu komunikacyjnego prowadzone były w Grajewie w 1999 roku. Badania te wykonano na ulicach o największym natężeniu ruchu kołowego: Wojska Polskiego, Ełckiej, Piłsudskiego i Kopernika. Ulice Wojska Polskiego i Ełcka tworzą ciąg komunikacyjny będący drogą tranzytową w kierunku Białystok–Ełk, natomiast ulice Piłsudskiego i Kopernika prowadzą ruch samochodowy w kierunku Warszawa–Łomża–Suwałki.

Badana trasa	Średni poziom równoważny dla 16 godzin dnia w dB	Dopuszczalny poziom hałasu dla pory dnia w dB	średnie natężenie ruchu drogowego w poj/h			
			Q lekkie	Q ciężkie	Q autobusy	Q całk.
ul. Piłsudskiego	72,4	60	414	81	11	506
ul. Kopernika	71,3		368	68	10	446
ul. Wojska Polskiego	70,1		488	34	4	526
ul. Ełcka	71,1		446	46	5	497

Tabela 7. Zestawienie uśrednionych pomierzonych wartości dla tras przelotowych przez miasto Grajewo w porze dnia

Badana trasa	Średni poziom równoważny dla 8 godzin nocy w dB	Dopuszczalny poziom hałasu dla pory nocy w dB	średnie natężenie ruchu drogowego w poj/h			
			Q lekkie	Q ciężkie	Q autobusy	Q całk.
ul. Piłsudskiego	69,9	50	92	41	2	135
ul. Kopernika	67,3		67	31	17	115
ul. Wojska Polskiego	63,0		80	10	1	91
ul. Etcka	64,2		68	11	1	80

Tabela 8. Zestawienie uśrednionych pomierzonych wartości dla tras przelotowych przez miasto Grajewo w porze nocy

Obszarami zagrożonymi pod względem natężenia hałasu są tereny położone wzdłuż głównych ciągów komunikacyjnych. Badania klimatu akustycznego na terenie Grajewa w porze dziennej wykazały, że na ulicach będących drogami tranzytowymi, emisja hałasu drogowego przekracza najwyższe dopuszczalne normy. Hałas komunikacyjny o poziomie poniżej 50dB w porze dziennej nie stanowi uciążliwości dla mieszkańców. Natomiast granicą, przy której uciążliwość hałasu staje się problemem, jest wartość rzędu 62-63dB. Hałas o poziomie wyższym niż 70dB, taki jaki występuje w Grajewie przy trasach tranzytowych, należy uważać za szkodliwy.

W związku z tym, jednym z celów ochrony środowiska akustycznego miasta powinny stać się:

- skierowanie całego ruchu tranzytowego poza granice miasta,
- poprawa stanu nawierzchni dróg miejskich,
- eliminacja z ruchu pojazdów szczególnie uciążliwych oraz niesprawnych technicznie,
- stosowanie zabezpieczeń przeciwhałasowych (ekranów akustycznych),
- zachowanie w projektach zabudowy odpowiednich odległości od ciągów komunikacyjnych.

Zagrożenia awariami

Awarie zagrażające środowisku mogą wystąpić zarówno na terenie zlokalizowanych na terenie miasta obiektów przemysłowych, jak również poza nimi. Zagrożenia takie mogą również powstać w wyniku wypadków kolejowych i drogowych z udziałem cystern przewożących materiały niebezpieczne. Zdarzenia te charakteryzują się specyficznymi cechami takimi jak: niepewność ich wystąpienia, złożoność przyczyn,

różnorodność bezpośrednich skutków, indywidualnym, niepowtarzalnym przebiegiem. Wśród przewidywanych potencjalnych zdarzeń wyróżnić można następujące:

- awarie i katastrofy w zakładach przemysłowych, transporcie, rozładunku, przeładunku, powodujące wydobywanie się substancji chemicznych, palnych i tworzących z powietrzem mieszaniny wybuchowe, substancji żrących lub trujących w postaci par i gazów skażających atmosferę poza terenem zakładu powodujących szczególne zagrożenie dla życia i zdrowia ludzi w obszarach zurbanizowanych,
- awarie i katastrofy jw. powodujące skażenia wód powierzchniowych, podziemnych i powierzchni ziemi,
- katastrofy budowli powodujących zniszczenie instalacji z materiałami niebezpiecznymi,
- długotrwałe pożary na rozległych obszarach, a także towarzyszące awariom i katastrofom w zakładach przemysłowych i transporcie, skutkiem takich zdarzeń są zniszczenia znacznych kompleksów przyrodniczych,
- zniszczenie zapór wodnych lub innych budowli hydrotechnicznych, powodujących zagrożenie w obszarach zalewowych łącznie z zagrożeniem epidemiologicznym,
- zniszczenie wałów ochronnych odgradzających rzeki, powodujące nadzwyczajne zagrożenie środowiska w obszarze zalewowym.

Według „Rejestru potencjalnych sprawców poważnych awarii” prowadzonego przez WIOŚ w Białymstoku, na terenie miasta znajdują się dwie jednostki ujęte w tym rejestrze.

- **PFLEIDERER Grajewo S.A. w Grajewie** ze względu na rodzaj i ilość magazynowanej substancji niebezpiecznej został zakwalifikowany jako *zakład o zwiększonym ryzyku wystąpienia awarii*. Podstawowym źródłem zagrożenia w zakładzie są magazyny formaliny i wody amoniakalnej oraz instalacje do transportu tych materiałów. W przypadku wystąpienia awarii z udziałem tych materiałów, w zależności od jej miejsca oraz wielkości emisji, może nastąpić zanieczyszczenie powietrza stanowiącego zagrożenie dla pracowników zakładu.
- **Spółdzielnia Mleczarska „Mlekpól” w Grajewie** jest drugą jednostką wymienioną w rejestrze. Podstawowym źródłem zagrożenia w tym zakładzie jest amoniakalna instalacja chłodnicza. W przypadku wystąpienia awarii z udziałem amoniaku, w zależności od jej miejsca oraz wielkości emisji, może nastąpić zanieczyszczenie

powietrza w stopniu stwarzającym zagrożenie dla ludności również poza granicami zakładu.

Poważne źródło zagrożenia na terenie miasta, oceniane nawet na większe niż pochodzące od obiektów stacjonarnych, mogą stwarzać katastrofy kolejowe oraz wypadki drogowe środków transportu przewożących materiały niebezpieczne. Szczególnie groźne są awarie w rejonach przepraw mostowych na tych trasach, ponieważ grożą bezpośrednim zagrożeniem rzek. (Linia kolejową Ełk – Białystok przewożone są paliwa płynne i inne chemikalia, głównymi trasami samochodowymi Łomża – Suwałki, Białystok – Ełk przewożony jest gaz propan – butan oraz inne nierozpoznane substancje).

Promieniowanie

Wśród zidentyfikowanych, szkodliwych dla środowiska, rodzajów promieniowania powodowanego przez działalność człowieka, wyróżnia się:

- promieniowanie jonizujące, pojawiające się w wyniku użytkowania zarówno wzbogaconych, jak i naturalnych substancji promieniotwórczych w energetyce jądrowej, ochronie zdrowia, przemyśle, badaniach naukowych,
- promieniowanie niejonizujące, pojawiające się wokół linii energetycznych wysokiego napięcia, radiostacji, pracujących silników elektrycznych oraz instalacji przemysłowych, urządzeń łączności, domowego sprzętu elektrycznego i elektronicznego.

Nadmierne dawki promieniowania działają szkodliwie na człowieka i inne żywe organizmy, stąd ochrona przed szkodliwym promieniowaniem jest jednym z ważnych zadań ochrony środowiska.

Lawinowy wzrost stosowanych urządzeń wytwarzających elektromagnetyczne promieniowanie niejonizujące ma ujemny wpływ na środowisko i zdrowie człowieka. W powszechnym użyciu są systemy radiowo – telewizyjne, radiofoniczne (CB), systemy przekazu informacji, radiolokacyjne i radionawigacyjne, medyczne urządzenia diagnostyczne i terapeutyczne, kuchnie mikrofalowe, zmywarki, suszarki, a także linie i stacje elektroenergetyczne. Pola elektromagnetyczne wytwarzane przez tego typu urządzenia nakładając się na istniejące w przyrodzie pole naturalne zmieniają warunki bytowania człowieka. Coraz częściej zaczyna się mówić o zanieczyszczaniu środowiska

naturalnego promieniowaniem elektromagnetycznym w podobnym aspekcie jak o skażeniu chemicznym czy zagrożeniu środowiska hałasem.

W Grajewie głównymi źródłami pól elektromagnetycznych są:

- linie elektroenergetyczne napowietrzne dla prądu elektrycznego o napięciu znamionowym 110kV,
- stacje bazowe telefonii komórkowej – 2 sztuki,

Wokół źródeł pól elektromagnetycznych (linii i stacji elektromagnetycznych oraz obiektów radiokomunikacyjnych, radionawigacyjnych, radiolokacyjnych) tworzy się w razie potrzeby obszary ograniczonego użytkowania. Aby ograniczyć uciążliwości promieniowania elektromagnetycznego koniecznym jest podejmowanie niektórych działań polegających na:

- analizie wpływu na środowisko nowych obiektów emitujących promieniowanie elektromagnetyczne (na etapie wydawania decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu i pozwoleń na budowę),
- zobowiązaniu inwestorów do pomiarów kontrolnych rzeczywistego rozkładu elektromagnetycznego promieniowania niejonizującego w otoczeniu stacji i uwzględniania kierunków radiolinii przy ewentualnym lokalizowaniu nowych obiektów związanych z przebywaniem ludzi.

II.7. Gospodarka

Przemysł i budownictwo

Na terenie miasta Grajewo dominują przedsiębiorstwa z branży przetwórstwa spożywczego, produkcji materiałów budowlanych, produkcji wyrobów z tworzyw sztucznych, wyrobów drewnianych, drewnopodobnych. W Grajewie zarejestrowanych jest ogółem 1879 (GUS, 2002 r.) podmiotów gospodarczych sektora publicznego i prywatnego. Działalność produkcyjną na terenie miasta prowadzą jednostki o zróżnicowanej wielkości. Zdecydowaną większość stanowią zakłady małe o zatrudnieniu poniżej 10 osób. Do największych zakładów produkcyjnych należą:

- PFLEIDERER Grajewo S.A. produkują płyty wiórowe trójwarstwowe nietoksyczne

surowe, laminowane, formatki meblowe, formy meblowe i obrzeża,

- Spółdzielnia Mleczarska MLEKPOL produkuje mleko spożywcze Łaciate, wyroby UHT, masło i jego pochodne, mleko w proszku, sery twarogowe,
- Produkcyjno Usługowa Spółdzielnia Pracy ZAKREM produkuje ręczne wózki magazynowe, podnośniki hydrauliczne, wyroby metalowe,
- Depolia – Format Sp. z o.o. produkująca formatki meblowe,
- PPH „Waga – Pol” Bis produkująca kontenery i pojemniki na śmieci, przecinarki do kamieni, ościeżnice, ogrodzenia i bramy, koła do wózków paletowych i inne wyroby z tworzyw sztucznych,
- PPUH „Plastmal” BM – wytwórca stolarki okiennej i drzwiowej, aluminiowej i plastikowej oraz parapetów plastikowych,
- PUBIOŚ EKO – DOM Sp. z o.o., producent instalacji katalitycznych do instalacji gazowych i innych urządzeń oraz instalacji służących do ochrony środowiska,
- PPUH TARKO s.c. – producent wyrobów sztucznych, części do podnośników oraz różnych wyrobów metalowych,
- CMB „EKOBUD” – producent wyrobów budowlanych oraz wykonawca inwestycji pod klucz,
- DG – PROFIL Sp. z o.o. – wytwórca paneli boazeryjnych, listew boazeryjnych i podłogowych,
- KOALA s.c. – producent zabawek,
- JUAN s.j. – producent półfabrykatów do wyposażenia wnętrz, mebli parapetów.
- GRAPOL – spółka z o.o.
- „EURO – DASTA” - przedsiębiorstwo zagraniczne

W zakresie budownictwa i gospodarki komunalnej:

- Przedsiębiorstwo Budownictwa Ogólnego „EKOBUD”
- Przedsiębiorstwo Robót Drogowo-Mostowych „UNIDROG”
- Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych
- Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej
- Zakład Wodociągów i Kanalizacji
- Przedsiębiorstwo Robót Drogowo-Mostowych
- Przedsiębiorstwo „UNIROL”

Pracujący w Grajewie w sektorach:	
ogółem	4255
rolnictwo, łowiectwo, leśnictwo i rybołówstwo	x
przemysł i budownictwo	1659
usługi rynkowe	1043
usługi nierynkowe	1549

Tabela 7. Pracujący w Grajewie w 2003 roku (GUS)

Rolnictwo

Miasto Grajewo charakteryzuje się dużym udziałem gruntów rolnych w granicach miasta. Na terenie Miasta Grajewo dominują gospodarstwa małe (od 1-5 ha). Wzrost ilości małych gospodarstw spowodowany jest zagospodarowywaniem gruntów na cele mieszkalne i rekreacyjne.

Gospodarcze wykorzystanie wód

Wody powierzchniowe w okolicach Grajewa są wykorzystywane do prowadzenia gospodarki rybnej oraz służą mieszkańcom i turystom do celów rekreacyjnych. Ponadto są one odbiornikami ścieków oczyszczonych, a także w niewielkim stopniu ujęciami dla nawodnień. Głównym źródłem zaopatrzenia ludności w wodę są wody podziemne. Charakteryzują się one stosunkowo dobrą jakością, ale wymagają uzdatnienia dla zapewnienia jakości stawianej wodzie pitnej.

II.8. Sfera społeczna

WIEK	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
	w odsetkach		
Ogółem	100,0	100,0	100,0
0-9	12,1	13,1	11,1
10-19	19,4	20,1	18,7
20-29	15,6	16,2	15,1

	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
30-39	14,0	14,1	13,8
40-49	16,7	16,7	16,7
50-59	10,2	9,9	10,4
60-69	6,3	5,7	6,8
70-79	4,4	3,4	5,3
80+	1,4	0,7	2,1

Tabela 8. *Ludność według płci i wieku (w/g narodowego spisu powszechnego w 2002r)*

	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
Ogółem	22898	11032	11866
W wieku:			
Przedprodukcyjnym	6231	3169	3062
Produkcyjnym:	14228	7107	7121
Mobilnym	9695	4764	4931
Niemobilnym	4533	2343	2190
Poprodukcyjnym	2439	756	1683
Liczba osób w wieku nieprodukcyjnym przypadająca na 100 osób w wieku produkcyjnym	61	55	67

Tabela 9. *Ludność według płci i ekonomicznych grup wieku (w/g narodowego spisu powszechnego w 2002r)*

W strukturze ludności gminy można zauważyć duży udział ludności w wieku produkcyjnym i zdecydowanie mniejszą liczbę ludności w wieku poprodukcyjnym. Daje się zauważyć zmniejszający się udział ludności w wieku przedprodukcyjnym. Ale struktura ludności Grajewa według grup ekonomicznych jest korzystna i gminę należy zaliczyć do demograficznie „młodych”.

Osoby niepełnosprawne:	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
Ogółem	2136	1076	1060
Według ekonomicznych grup wieku:			
Przedprodukcyjny	139	82	57
Produkcyjny	1138	701	435
Poprodukcyjny	859	293	566
Według aktywności ekonomicznej			
Aktywni zawodowo	255	179	76
Bierni zawodowo	1855	888	967

Tabela 10. Osoby niepełnosprawne (w/g narodowego spisu powszechnego w 2002r)

Wykształcenie	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
Wyższe	8,3%	7,0%	9,4%
Średnie	37,0%	29,4%	43,9%
Zasadnicze zawodowe	22,8%	32,6%	13,9%
Podstawowe ukończone, nieukończone i bez wykształcenia szkolnego	31,9%	31,0%	32,8%

Tabela 11. Wykształcenie mieszkańców (w/g narodowego spisu powszechnego w 2002r)

Rok	Stopa bezrobocia
1999 r.	19,90%
2000 r.	21,10%
2001 r.	22,40%
2002 r.	21,70%
2003 r.	21,50%
2004 r.	24,50%

Tabela 12. Stopa bezrobocia w powiecie grajewskim.

Niewątpliwie największym dającym się zaobserwować problemem jest bardzo wysoka i wciąż rosnąca stopa bezrobocia – 24,5% na koniec roku 2004. Dla porównania średnia stopa bezrobocia dla województwa podlaskiego wynosiła 16,9%.

Innymi problemami występującymi w strukturze społecznej Grajewa jest duża ilość osób niepełnosprawnych i ich słaba aktywność zawodowa, oraz niski poziom wykształcenia mieszkańców – zaledwie 45% ma wykształcenie średnie i wyższe.

II.9. Analiza SWOT (słabe i mocne strony, możliwości, zagrożenia).

Mocne strony- wewnętrzne

- Walory przyrodnicze doliny rzeki Ełk
- Dobre warunki hydrologiczne w zakresie zaopatrzenia w wodę
- Odpowiednie warunki do produkcji żywności ekologicznej
- Istnienie w centrum miasta terenu pod zieleni urządzoną
- Funkcjonująca oczyszczalnia ścieków
- Realizacja przedsięwzięć służących ochronie środowiska
- Edukacja ekologiczna młodzieży
- Położenie geograficzne na szlaku tranzytowym w pobliżu granicy państwa
- Istniejące duże i znaczące przedsiębiorstwa
- Drobną wytwórczość, sektor małych i średnich przedsiębiorstw
- Niezagospodarowane wolne obiekty
- Duża rezerwa terenów pod budownictwo mieszkaniowe, przemysłowe i usługowe wraz z dostępem do podstawowych mediów komunalnych
- Zasoby ludzkie: potencjał młodych ludzi posiadających chęć kształcenia
- Położenie na skrzyżowaniu ważnych szlaków komunikacyjnych
- Zelektryfikowana linia kolejowa
- Bliskość granicy państwowej z Rosją, Białorusią i Litwą
- Sąsiedztwo Biebrzańskiego Parku Narodowego
- Nieskażone środowisko

Możliwości – zewnętrzne

- Zmiana polityki państwa na zdecydowanie proekologiczną
- Wykorzystanie transportu kolejowego do tranzytu samochodowego
- Wykorzystanie położenia geograficznego w obrębie Zielonych Płuc Polski, w otoczeniu Biebrzy i Parku Narodowego
- Wzrost świadomości ekologicznej społeczeństwa w kraju
- Wzrost znaczenia w Europie terenów czystych ekologicznie
- Wzrost gospodarczy kraju
- Możliwość pozyskania środków finansowych z funduszy UE na rozwój nowoczesnej infrastruktury technicznej, co może zniwelować obecne bariery rozwojowe
- Wymiana handlowa i gospodarcza z sąsiadami ze wschodu
- Nowe technologie informatyczne i transportowe sprzyjające lokalizacji działalności gospodarczej na terenach oddalonych od dotychczasowych centrów gospodarczych
- Otwarcie granic z Unią Europejską
- Uzyskanie wsparcia zewnętrznego na działania społeczno-kulturalne
- Dobre połączenie komunikacyjne
- Wzrost zainteresowania kulturą regionalną (powrót do korzeni)
- Zainteresowanie inwestorów krajowych i zagranicznych

Słabe strony – wewnętrzne

- Niewystarczające środki finansowe miasta
- Wysypisko odpadów nie spełniające wymogów ochrony środowiska, brak segregacji odpadów
- Dzikie wysypiska nieczystości
- Niewystarczający stopień skanalizowania miasta
- Występowanie niskiej emisji z ogrzewania mieszkań
- Niska świadomość ekologiczna większości mieszkańców
- Tranzyt samochodowy przez centrum miasta powodujący nadmierną emisję spalin i hałasu
- Brak atrakcyjnej oferty i odpowiedniego klimatu dla inwestorów

- Migracja młodych i wykształconych ludzi z powodu braku perspektyw życiowych
- Upadek drobnego handlu ze wschodem
- Słaba kondycja finansowa firm z terenu miasta
- Upadek małych przedsiębiorstw
- Niski poziom kwalifikacji zawodowych
- Brak miejsc noclegowych
- Słaby dostęp do usług medycznych i niedostateczna opieka zdrowia
- Brak atrakcyjnych imprez kulturalnych
- Niska stopa życiowa części mieszkańców
- Zubożenie społeczeństwa
- Nadmierne bezrobocie
- Wzrost patologii społecznych
- Niski stopień zaradności mieszkańców w kierunku poprawy własnej sytuacji
- Brak integracji mieszkańców
- Brak wspierania inicjatyw społecznych
- Brak odpowiedniej infrastruktury technicznej
- Chaos przestrzenny w różnych częściach miasta i zły wizerunek architektoniczny miasta
- Niska estetyka i czystość posesji

Zagrożenia - zewnętrzne

- Brak obwodnicy miasta – nasilony ruch pojazdów
- Hałas spowodowany ruchem pojazdów
- Małe zaangażowanie państwa na ekologię w zakresie finansowym i edukacyjnym w naszym regionie
- Zanieczyszczanie rzeki Ełk przez inne gminy
- Brak dbałości o stan środowiska
- Stosowanie przestarzałych technologii
- Zanieczyszczenia powietrza z zakładów pracy
- Nadmierne podatki i obciążenia prowadzących działalność
- Wysokie oprocentowanie kredytów

- Przegranie rywalizacji o inwestorów z innymi gminami i powiatami
- Wzrost konkurencyjności dla przedsiębiorstw miasta ze strony innych podmiotów gospodarczych
- Region pogrążony jest w stagnacji gospodarczej, wykazuje bardzo słabe tendencje rozwojowe
- niespójne ustawodawstwo
- Brak systemu łagodzenia społecznych skutków transformacji ustrojowej
- Brak stabilnej polityki finansowej państwa
- Biurokracja
- Brak środków na aktywne formy przeciwdziałania bezrobociu
- Włączenie się przedsiębiorstw do konkurencji krajowej i międzynarodowej wzmacnia naciski na racjonalizację gospodarczą, powodującą wzrost bezrobocia
- Intensywna eksploatacja zasobów przyrodniczych
- Wyprzedzenie w staraniach zdobycia środków finansowych przez inne samorządy
- Pogłębiająca się obojętność społeczeństwa na kwestie ład przestrzennego
- Brak wspierania ochrony zabytków ze strony państwa
- Brak wspierania przez państwo form budownictwa

III. Zadania polegające na poprawie sytuacji na obszarze realizacji Planu Rozwoju Lokalnego

W okresie obowiązywania niniejszego Planu Rozwoju Lokalnego, tj. w latach 2005 – 2006, podstawowymi kierunkami działania będą:

- oddziaływanie na czynniki strukturalne w celu podnoszenia konkurencyjności obszarów i przedsiębiorstw poprzez tworzenie otoczenia sprzyjającego powstaniu nowych miejsc pracy poprzez rozwijanie działalności gospodarczej i zakładanie nowych przedsiębiorstw, rozwijanie produkcji artykułów spożywczych, przemysłowych i usług wysokiej jakości,
- rekompensowanie upośledzenia stref miejskich dzięki poprawie warunków życia i podnoszeniu atrakcyjności tych obszarów.

Powyższe podstawowe kierunki działań realizowane będą w oparciu o następujące cele strategiczne:

cel strategiczny A – Wzmocnienie struktury gospodarczej, w szczególności poprzez:

- poprawę dostępności regionalnego centrum gospodarczego, istniejących i planowanych obiektów przemysłowych (dzielnica przemysłowa Miasta Grajewo) do sieci dróg krajowych,
- rozbudowę i zwiększanie dostępności do infrastruktury technicznej, jako stymulującej rozwój gospodarczy i poprawę warunków socjalnych
- organizację i wdrożenie w mieście systemów selektywnej zbiórki odpadów i recyklingu,
- organizację i wdrożenie programu zagospodarowania odpadów produkcji rolniczej, roślinnej i zwierzęcej z wykorzystaniem ich jako odnawialnego źródła do produkcji energii,
- zwiększenie atrakcyjności turystycznej i kulturalnej miasta,
- stworzenie otoczenia sprzyjającego rozwojowi przedsiębiorstw,
- udzielanie pomocy w wykreowaniu, rozwoju i promocji lokalnych produktów,

cel strategiczny B – wspieranie wzrostu rozwoju gospodarczego poprzez zarządzanie zasobami ludzkimi, w szczególności poprzez:

- zapewnienie w mieście odpowiedniej infrastruktury społeczno – edukacyjnej służącej do prowadzenia działalności dydaktycznej na poziomie wyższym oraz działalności rozwojowej, naukowo – badawczej powiązanej z dydaktyką na poziomie wyższym, umożliwiającej poprawę dostępu do wiedzy i jakości kształcenia mieszkańcom miasta,
- zapewnienie w mieście odpowiedniej infrastruktury niezbędnej do wspierania rozwoju kwalifikacji zawodowych mieszkańców,
- uporządkowanie i poszerzenie oferty szkoleniowej na obszarze miasta
- wspieranie rozwoju edukacyjnego młodzieży wiejskiej,
- wspieranie rozwoju edukacyjnego studentów,
- szkolenie w zakresie podwyższania kwalifikacji zawodowych,
- szkolenie młodzieży i osób dorosłych w zakresie języków obcych oraz wykorzystania technik informatycznych,

- kursy specjalistyczne dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych wynikające z potrzeb rozwoju lokalnego,
- praktyki zawodowe ułatwiające nabycie praktycznych umiejętności związanych z wyuczonym zawodem,
- szkolenie w zakresie rozpoczynania i prowadzenia działalności gospodarczej,
- rozwój kształcenia i doskonalenia zawodowego nauczycieli,
- usługi doradcze wspomagające kształcenie kadry zawodowej,
- warsztaty edukacyjne dla młodzieży i dorosłych, publikacje i seminaria,
- wspieranie szans edukacyjnych poprzez system stypendialny,
- badania i analizy lokalnego rynku pracy,
- świadczenie usług w zakresie pośrednictwa pracy na rzecz bezrobotnych i pracodawców,
- świadczenie usług w zakresie poradnictwa zawodowego – udzielanie bezrobotnym pomocy w wyborze nowego zawodu,
- kształtowanie pozytywnych postaw bezrobotnych wobec pracy zawodowej i aktywnego poruszania się na rynku pracy poprzez organizowanie zajęć,
- organizowanie szkoleń w zakresie zmiany kwalifikacji zawodowych,
- inicjowanie działań mających na celu łagodzenie negatywnych skutków zwolnień grupowych – zwolnienia monitorowane,
- wspieranie tworzenia nowych miejsc pracy poprzez organizowanie staży absolwenckich, miejsc pracy w ramach prac interwencyjnych i robót publicznych, subsydiowania zatrudnienia młodzieży,
- szkolenie i przekwalifikowanie zawodowe osób niepełnosprawnych,
- dofinansowanie przystosowania stanowisk pracy do potrzeb osób niepełnosprawnych,
- dofinansowanie likwidacji istniejących barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych,
- dofinansowanie funkcjonowania warsztatów terapii zajęciowej,
- przygotowanie i realizacja programów na rzecz profilaktyki i promocji zdrowia oraz przeciwdziałania uzależnieniom,

cel strategiczny C – wykorzystanie potencjału obszarów i grup społecznych pozostających w toku dotychczasowych przemian poza głównym nurtem przemian w kraju, w szczególności poprzez:

- budowę i modernizację dróg o znaczeniu lokalnym,
- budowę i modernizację lokalnej bazy kulturalnej i turystycznej,
- kompleksowy program rewitalizacji zdegradowanych obszarów centrum Grajewa, oraz przemysłowych, zdegradowanych obszarów miasta i powojkowych terenów miasta Grajewa,
- poprawa warunków w jakich świadczone są usługi edukacyjne,
- rozbudowa sportowej infrastruktury szkół,
- wykorzystanie odnawialnych źródeł energii i zmniejszenie emisji zanieczyszczeń,
- wspieranie i wdrażanie zintegrowanych systemów oszczędzania energii i ochrony środowiska, w tym termomodernizacja,
- wspieranie wykorzystywania alternatywnych źródeł energii,
- podjęcie działań zmniejszających uciążliwość hałasu drogowego dla mieszkańców poprzez: poprawę nawierzchni dróg oraz organizację ruchu drogowego,

IV. Realizacja zadań i projektów

Planowane projekty i zadania inwestycyjne w okresie 2005-2006

Tabela 13. „Plan Rozwoju Lokalnego Miasta Grajewa na lata 2005 – 2006”
planowane zadania inwestycyjne w okresie 2005-2006

Lp	Zadanie inwestycyjne	Uwagi	Wartość kosztorysu wa zadania	Przewidywane dofinansowanie ze środków zewnętrznych w okresie 2005-2006	Łączne nakłady finansowe miasta w latach 2005-2006	Środki własne miasta w roku 2005	Środki własne miasta w roku 2006
1	2	3	8	4	5	6	7
1	Budowa kanalizacji deszczowej w ul. Sportowej, Partyzantów	Rozpoczęcie w 2006 r i kontynuowanie w latach następnych	420 000	-	230 000	0	230 000
2	Budowa kanalizacji deszczowej w ul. Szpitalnej.		200 000	-	150 000	0	150 000

Lp	Zadanie inwestycyjne	Uwagi	Wartość kosztoryso wa zadania	Przewidywane dofinansowanie ze środków zewnętrznych w okresie 2005- 2006	Łączne nakłady finansowe miasta w latach 2005-2006	Środki własne miasta w roku 2005	Środki własne miasta w roku 2006
3	Budowa kanalizacji deszczowej w ul. H. Sawickiej.		60 000	-	60 000	0	60 000
4	Budowa kanalizacji deszczowej na parkingu przy ul. Ks. Popiełuszki.		60 000	-	60 000	0	60 000
5	Budowa kanalizacji deszczowej w ul. Skośnej.		80 000	-	76 000	36 000	40 000
6	Budowa kanalizacji deszczowej w ul. Konstytucji 3 Maja.		100 000	-	100 000	100 000	0
7	Budowa kanalizacji deszczowej w ul. Sadowej		130 000	-	130 000	130 000	0
8	Budowa kanalizacji deszczowej na os. 1000 Lecia	Kontynuacja zadania z 2004 r	140 000	-	50 000	50 000	0
9	Budowa kanalizacji sanitarnej w części ul. Partyzantów.	Rozpoczęcie w 2006 r i kontynuowanie w latach następnych	120 000	-	30 000	0	30 000
10	Budowa kanalizacji sanitarnej w ul. Ekologicznej, Topolowej, Elektrycznej.	Rozpoczęcie w 2006 r i kontynuowanie w latach następnych	1 500 000	-	50 000	0	50 000
11	Budowa sieci wodociągowej na Os. Jana Pawła II.	Rozpoczęcie w 2006 r i kontynuowanie w latach następnych	260 000	-	20 000	0	20 000

Lp	Zadanie inwestycyjne	Uwagi	Wartość kosztorysu wa zadania	Przewidywane dofinansowanie ze środków zewnętrznych w okresie 2005-2006	Łączne nakłady finansowe miasta w latach 2005-2006	Środki własne miasta w roku 2005	Środki własne miasta w roku 2006
12	Budowa sieci wodociągowej w ul. Geodetów i nowoprojektowanych.	Rozpoczęcie w 2006 r i kontynuowanie w latach następnych	100 000	-	10 000	0	10 000
13	Budowa sieci wodociągowej w ul. Skośnej		20 000	-	20 000	0	20 000
14	Budowa sieci wodociągowej w ul. Ekologicznej, Topolowej, Elektrycznej.	Rozpoczęcie w 2006 r i kontynuowanie w latach następnych	240 000	-	50 000	0	50 000
15	Przebudowa stacji wodociągowej w Grajewie.		5 300 000	ok. 75%	1 600 000	1 190 000	410 000
16	Budowa sieci wodociągowo-kanalizacyjnej na Os. M. Konopnickiej.		5 111 000	ok. 80%	300 000 + rezerwa	rezerwa	300 000 + rezerwa
17	Budowa sieci wodociągowo-kanalizacyjnej na Os. Przekopka.		4 390 000	ok. 80%	300 000 + rezerwa	rezerwa	300 000 + rezerwa
18	Budowa sieci wodociągowo-kanalizacyjnej na Os. Szkolne i Os. Parkowe i w ul. Przemysłowej i Piłsudskiego.		3 400 000	ok. 80%	300 000 + rezerwa	rezerwa	300 000 + rezerwa
19	Budowa sieci wodociągowej na Os. Północ.	Rozpoczęcie w 2006r i kontynuowanie w latach następnych	330 000	-	60 000	0	60 000
20	Wykonanie dokumentacji projektowej na infrastrukturę techniczną ulic na Os. Północ	Zadanie rozpoczęte w 2004 r	60 000	-	30 000	30 000	0

Lp	Zadanie inwestycyjne	Uwagi	Wartość kosztoryso wa zadania	Przewidywane dofinansowanie ze środków zewnętrznych w okresie 2005- 2006	Łączne nakłady finansowe miasta w latach 2005-2006	Środki własne miasta w roku 2005	Środki własne miasta w roku 2006
21	Wykonanie dokumentacji projektowej na nowe tereny przy ul. Sadowej	Zadanie rozpoczęte w 2004 r	50 000	-	10 000	10 000	0
22	Budowa nawierzchni dróg na Os. M. Konopnickiej.	Rozpoczęcie w 2005 r i kontynuowanie w latach następnych	3 900 000	-	200 000 + rezerwa	rezerwa	200 000 + rezerwa
23	Budowa nawierzchni dróg na Os. Szkolne.	Rozpoczęcie w 2006 r i kontynuowanie w latach następnych	700 000	-	200 000 + rezerwa	rezerwa	200 000 + rezerwa
24	Budowa nawierzchni dróg na Os. Parkowe.	Rozpoczęcie w 2005 r i kontynuowanie w latach następnych	1 500 000	-	300 000 + rezerwa	100 000 + rezerwa	200 000 + rezerwa
25	Budowa nawierzchni dróg na Os. Przekopka.		2 500 000	-	rezerwa	rezerwa	rezerwa
26	Budowa nawierzchni w ul. Baczyńskiego i Wspólnej	Rozpoczęcie w 2006 r i kontynuowanie w latach następnych	250 000	-	40 000	0	40 000
27	Budowa nawierzchni ulic Konstytucji 3-go Maja i Targowej	Rozpoczęcie w 2005 r i kontynuowanie w latach następnych	1 440 000	-	550 000	350 000	200 000
28	Budowa nawierzchni jezdni i chodników na Os. 1000-lecia	Zadanie rozpoczęte w 2004 r. i kontynuacja w latach następnych	230 000	-	110 000	50 000	60 000

Lp	Zadanie inwestycyjne	Uwagi	Wartość kosztorysu wa zadania	Przewidywane dofinansowanie ze środków zewnętrznych w okresie 2005-2006	Łączne nakłady finansowe miasta w latach 2005-2006	Środki własne miasta w roku 2005	Środki własne miasta w roku 2006
29	Budowa nawierzchni w ul. Partyzantów	Rozpoczęcie w 2006 r i kontynuowanie w latach następnych	300 000	-	50 000	0	50 000
30	Budowa nawierzchni w ul. Skośnej	Rozpoczęcie w 2004 r i kontynuowanie w latach następnych	450 000	-	198 000	138 000	60 000
31	Budowa nawierzchni w ul. H. Sawickiej i Grota Roweckiego	Rozpoczęcie w 2006 r i kontynuowanie w latach następnych	340 000	-	200 000	0	200 000
32	Budowa nawierzchni w ul. Magazynowej	Rozpoczęcie w 2005 r i kontynuowanie w latach następnych	400 000	-	200 000	50 000	150 000
33	Budowa parkingu przy ul. Popiełuszki	Rozpoczęcie w 2006 r i kontynuowanie w latach następnych	190 000	-	70 000	0	70 000
34	Budowa nawierzchni jezdni w ul. Wyspiańskiego	Rozpoczęcie w 2005 r i kontynuacja w latach następnych	250 000	-	160 000	60 000	100 000
35	Budowa nawierzchni w ul. Buczka		200 000	-	100 000	100 000	0
36	Budowa ścieżek rowerowych	Rozpoczęcie w 2006 r i kontynuowanie w latach następnych	240 000	-	10 000	0	10 000
37	Budowa systemu gospodarowania odpadami w mieście Grajewo.	Rozpoczęcie w 2005 r i kontynuacja w latach następnych	14 565 000	ok. 75%	650 000 + rezerwa	150 000 + rezerwa	500 000 + rezerwa

Lp	Zadanie inwestycyjne	Uwagi	Wartość kosztorysu wa zadania	Przewidywane dofinansowanie ze środków zewnętrznych w okresie 2005-2006	Łączne nakłady finansowe miasta w latach 2005-2006	Środki własne miasta w roku 2005	Środki własne miasta w roku 2006
38	Modernizacja obiektów stadionu miejskiego	Rozpoczęcie w 2004 r i kontynuacja w 2005 r	1 800 000	ok. 30%	900 000	900 000	0
39	Modernizacja MDK	Kontynuacja działania rozpoczętego w 2003 r	2 800 000	ok. 30%	1 690 000	530 000	1 160 000
40	Budowa targowicy miejskiej	Rozpoczęto w 2004 r i kontynuacja w latach następnych	1 000 000	-	230 000	30 000	200 000
41	Rozbudowa cmentarza komunalnego	Rozpoczęcie w 2006r i kontynuowanie w latach następnych	1 000 000	-	200 000	0	200 000
42	Budowa mieszkań socjalnych	Rozpoczęcie w 2006r i kontynuowanie w latach następnych	4 500 000	tak	50 000	0	50 000
43	Budowa basenu miejskiego	Środki na dokumentację	10 000 000	-	200 000	0	200 000
44	Budowa sali gimnastycznej przy SP nr 4	Rozpoczęcie w 2006 r i kontynuacja w latach następnych	3 000 000	ok. 50%	200 000	0	200 000 + rezerwa
45	Zakładanie zieleńców i placów zabaw (w tym budowa urządzeń sportowych w mieście)	Rozpoczęcie w 2006r i kontynuowanie w latach następnych	500 000	-	25 000	0	25 000
46	Budowa komunalnych linii oświetleniowych	Rozpoczęto w 2004 r i kontynuacja w latach następnych	650 000	-	75 000	50 000	25 000

Lp	Zadanie inwestycyjne	Uwagi	Wartość kosztorysu na zadania	Przewidywane dofinansowanie ze środków zewnętrznych w okresie 2005-2006	Łączne nakłady finansowe miasta w latach 2005-2006	Środki własne miasta w roku 2005	Środki własne miasta w roku 2006
47	Przebudowa budynku byłej Straży Pożarnej		700 000	ok. 75%	550 000	550 000	0
48	Budowa stołówki w Zespole Szkół Miejskich nr 1	Rozpoczęto w 2004 r i kontynuacja w latach następnych	1 330 000	ok. 70%	650 000	150 000	500 000
49	Termomodernizacja obiektów oświatowych		1150000	ok. 10%	1 150 000	1 150 000	0
50	Termomodernizacja budynku mieszkalnego przy ul. Wojska Polskiego 37		280 000	-	100 000	100 000	0
51	Przebudowa budynku B w SP nr 4		100 000	-	100 000	100 000	0
	RAZEM:		78 336 000		12 794 000	6 104 000	6 690 000

•

V. Powiązanie projektów z innymi działaniami realizowanymi na terenie miasta

Miasto znajduje się w skomplikowanym układzie powiązań i zależności. Szereg decyzji wywierających wpływ na miasto i jego mieszkańców zapada daleko poza jego granicami. Decyzje te często zapadają bez konsultacji z władzami i mieszkańcami miasta. W tych warunkach miasto włącza się tylko w procesy urzeczywistniania, wyłącznie na mocy uregulowań prawnych. Taki charakter mają zadania realizowane w układzie, w którym teren miasta jest traktowany jako obszar realizacji wycinka szerszego projektu.

W ramach realizowanych na terenie miasta zadań, które są inicjowane na poziomie centrum można wskazać na modernizację drogi krajowej nr 61 Łomża – Augustów. Realizacja tego zadania wywiera duży wpływ na warunki podejmowanych na terenie miasta inicjatyw. Podobny wpływ, choć w mniejszej skali wywiera realizacja, bądź

brak realizacji inwestycji liniowych infrastruktury technicznej, takich jak sieci elektryczne lub gazociągi.

Inicjatywy gospodarcze podejmowane na terenie powiatu przez podmioty gospodarcze mają swoje bezpośrednie przełożenie na spadek bezrobocia, wzrost dochodów mieszkańców, oraz samego miasta.

VI. Oczekiwane wskaźniki osiągnięć Planu Rozwoju Lokalnego

Realizacja Planu Rozwoju Lokalnego będzie poddawana sprawdzeniu na koniec okresu programowania (2005 – 2006). Kontrolą podlegać będzie stopień realizacji poszczególnych celów, monitorowanie postępu wdrażania zaplanowanych działań, ich zgodności z harmonogramem, sposób finansowania oraz rezultaty.

W wyniku wdrożenia działań zaplanowanych w Planie Rozwoju Lokalnego na lata 2005 – 2006 przewiduje się osiągnięcie następujących wskaźników ogólnych:

- polepszenie stanu dróg gminnych,
- zwiększenie długości dróg o nawierzchni ulepszonej,
- zwiększenie długości sieci wodociągowej, kanalizacji sanitarnej i deszczowej
- poprawa dostępności i jakości obiektów oświatowych,
- zwiększenie ilości obiektów sportowo-rekreacyjnych,
- utworzenie nowych miejsc pracy,
- poprawę stanu środowiska przyrodniczego,
- wzrost przedsiębiorczości,
- wzrost poziomu wykształcenia ludności,

Ponadto każde działanie będzie podlegać kontroli i ocenie. Stopień realizacji poszczególnych działań zostanie określony przy pomocy wskaźników produktu, rezultatu i oddziaływania odpowiednich ze względu na przedmiot działania.

VII. Plan finansowy na lata 2005-2006

Realizacja zadań określonych w Programie Rozwoju Lokalnego wymagać będzie wydatkowania w latach 2005-2006 kwoty 12.794.000 zł z budżetu miasta. W porównaniu do wielkości budżetu miasta oznacza to, że w okresie najbliższych dwóch lat suma tych wydatków równa będzie niemal 19 % całorocznych dochodów budżetu.

Zważywszy na strukturę wydatków budżetowych miasta, w której tzw. „sztywne” wydatki bieżące stanowią ok. 90% rocznego budżetu, sfinansowanie zadań, ujętych w Programie, możliwe będzie jedynie pod warunkiem uzyskania wsparcia z zewnątrz.

Zakłada się, iż finansowanie projektów w okresie 2005-2006 odbywać się będzie następująco, przy założeniu optymistycznego wariantu maksymalnego pozyskiwania środków zewnętrznych.

<i>Źródła finansowania Planu Rozwoju Lokalnego</i>	<i>Kwota w tys. zł 2005-2006</i>
Budżet JST (miasto Grajewo)	12 794
Środki UE	9 450
Inne środki (WFOŚiGW, EkoFundusz, Kontrakt Wojewódzki i inne)	2 105
Razem	24 349

Tabela 14. Źródła finansowania Planu Rozwoju Lokalnego

	2000 r	2001 r	2002 r	2003 r	2004 r
1. Dochody miasta ogółem:	25735	28062	29082	32498	33475
- dochody własne miasta (m. in. podatki i opłaty)	13831	14247	14953	16187	18324
- otrzymane dotacje	3847	4149	4456	6015	4535
- otrzymane subwencje	8058	9686	9673	10206	10616
2. Wydatki ogółem	25665	28570	30629	33971	32965
3. Wydatki inwestycyjne	1965	2665	4644	6695	3074

Tabela 15. Sytuacja finansowa beneficjenta w latach 2000-2004 w tys. zł

Dochody własne miasta stanowią większą część w strukturze dochodów Grajewa. Bardzo optymistycznie przedstawia się fakt, iż dochody własne systematycznie z roku na

rok powiększają się, co stanowi przesłankę do zwiększonych wydatków inwestycyjnych w okresie realizacji Planu Rozwoju Lokalnego. Roczne wydatki inwestycyjne w latach 2005-2006 zostały ustalone na poziomie tych z roku 2003 - ponad 6.000.000 zł.

Ze względu na potrzebę prefinansowania wydatków, finansowanych z funduszy UE, przewiduje się możliwość zaciągnięcia krótkoterminowych kredytów. Stan zadłużenia z tytułu zaciągniętych kredytów i pożyczek na dzień 31.12.2004 r. wynosił 2.767 tys. zł co stanowiło 8,26% uzyskanych dochodów budżetowych za rok 2004. Miasto Grajewo ma więc wciąż możliwość bezpiecznego zaciągania kredytów na finansowanie inwestycji.

VIII. System wdrażania

System wdrażania Planu Rozwoju Lokalnego Miasta Grajewo będzie realizowany w oparciu o system wdrażania pomocy strukturalnej Unii Europejskiej.

Urząd Miasta Grajewo, jako instytucja wdrażająca Plan, odpowiedzialny będzie za:

1. opracowanie i składanie wniosków o finansowanie zewnętrzne,
2. bezpośrednią realizacją działań przewidzianych w Planie w zakresie przygotowania przetargów, gromadzenia dokumentacji bieżącej, nadzoru nad wykonawcą pod kątem terminowości i jakości wywiązania się z zobowiązania,
3. informowanie o współfinansowaniu przez UE realizowanych projektów.

IX. Sposoby monitorowania, oceny i komunikacji społecznej

Funkcję instytucji monitorującej i koordynującej realizację Planu Rozwoju Lokalnego będzie pełnił specjalnie powołany zarządzeniem Burmistrza Zespół pracowników Urzędu Miasta i miejskich jednostek organizacyjnych pod przewodnictwem Pełnomocnika Burmistrza ds. Rozwoju Lokalnego. Do jego zadań należeć będzie przedstawianie co dwa lata, do 31 stycznia danego roku, raportu ewaluacyjnego. W raporcie tym znajdują się w szczególności informacje o:

- skuteczności - kryterium to pozwala określić czy cele danego projektu (jak i całego

Planu) określone na etapie programowania zostały osiągnięte,

- efektywności - kryterium to porównuje zasoby finansowe zaangażowane przy realizacji projektu i Planu z rzeczywistymi osiągnięciami projektu i Planu na poziomie produktu, rezultatu lub oddziaływania,
- użyteczności - kryterium to pozwala ocenić faktyczne efekty projektu i Planu na poziomie produktu, rezultatu i oddziaływania w nawiązaniu do wcześniej zdefiniowanych w Planie Rozwoju Lokalnego potrzeb i problemów.

W raporcie ewaluacyjnym zawarte będą także rekomendacje i proponowane zmiany w Planie Rozwoju Lokalnego. Raport ewaluacyjny będzie konsultowany i omawiany z zespołami zaangażowanymi w powstawanie i realizację Planu. Plan Rozwoju Lokalnego będzie aktualizowany uchwałą Rady Miasta na podstawie rekomendacji i propozycji zmian zawartych w raporcie ewaluacyjnym.

Do zadań Zespołu należeć będzie także:

- ustalenie szczegółowych zasad i kryteriów realizacji Planu Rozwoju Lokalnego,
- zapewnienie zgodności realizacji Planu z poszczególnymi dokumentami programowymi wyższego rzędu oraz przestrzegania zasad zawierania kontraktów publicznych,
- zbieranie danych statystycznych i finansowych na temat postępów wdrażania oraz przebiegu realizacji projektów w ramach Planu
- zapewnienie przygotowania i wdrożenia planu działań w zakresie informacji i promocji Planu,
 - dokonanie oceny ex-post po zakończeniu realizacji planu.